

IPARTESTÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

Mikrovállalkozások felkészítése az EU-s belépésre

Regionális tanulmányok

Közép-Dunántúl Régió

Készült a
Magyar – Észak-Rajna Vesztfáliei Kormányközi Vegyesbizottság
megállapodása alapján
a Gazdasági és Kereskedelmi Minisztérium támogatásával

Készítette: Hegyi Gábor (Firmus Mutare Kft., firmusmutare@mail.tvnet.hu)

Projektvezető: Kassai Róbert (IPOSZ, kassai@iposz.hu)

TARTALOM

ÖSSZEFOGLALÁS	3
Általános információk	3
Jogszabályi megfelelés	3
Versenypozíció megőrzése	5
I. BEVEZETÉS	7
II. A FELMÉRÉS	7
A vizsgálat bemutatása	7
A kérdőív bemutatása	8
III. A MINTA BEMUTATÁSA	8
Reprezentativitás biztosítása	9
Társasági forma	10
Alkalmazottak száma	10
Éves forgalom	10
IV. KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ JELLEGZETESSÉGEINEK RÖVID BEMUTATÁSA	11
V. ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK	12
VI. JOGSZABÁLYI FELKÉSZÜLTSG	15
VII. VERSENYPOZÍCIÓ MEGŐRZÉSE	22
Célok, tervek	22
Tőke, forrás	24
Termelés	27
Termék	30
Értékesítés, marketing	31
Informatika	32
Minőségbiztosítás	34
Emberi erőforrás, nyelvismeret	35
Versenypozíció megőrzése	37

ÖSSZEFOGLALÁS

Általános információk

Az Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ) a magyar és az Észak-Rajna Vesztfáliai Kormányközi Vegyesbizottság 1998-ban hozott döntése értelmében kezdeményezte jelen program – a magyarországi családi- és mikrovállalkozások helyzetének feltérképezése a csatlakozás időszakában – elindítását, melyet a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) finanszírozott meg. A felmérés 10 000 darab kérdőív családi- és mikrovállalkozók részére történő szétküldésével indult, melyek kitöltésében az IPOSZ tag-ipartestületei nyújtottak a vállalkozások számára segítséget. Ennek eredményeképpen a vállalkozók 3411 kérdőívet töltöttek ki az egész országból. A közép-dunántúli régióból 590 darab kérdőív érkezett vissza és került feldolgozásra.

A kérdőívekre a válaszadás önkéntes alapon történt, a kérdőívet kitöltők anonimitása és beazonosíthatatlansága a felmérés során végig biztosítva volt. A kérdőívhez készült egyúttal egy kitöltési segédlet, amely röviden bemutatta a felmérés célját és magyarázatot adott az összetettebb táblázatokhoz, kérdésekhez.

Az adatfelvétel módszere véletlenszerűen kiválasztott minta számára levélben kipoztázott kérdőív volt. A válaszadási hajlandóság jelentősen eltért mind területi elhelyezkedés, mind tevékenységi kör, mind vállalkozásméret tekintetében, így a reprezentativitás biztosítása érdekében a kapott eredményeket súlyoztuk. Az így megkapott módosított elemszám 353 lett.

Jogszabályi megfelelés

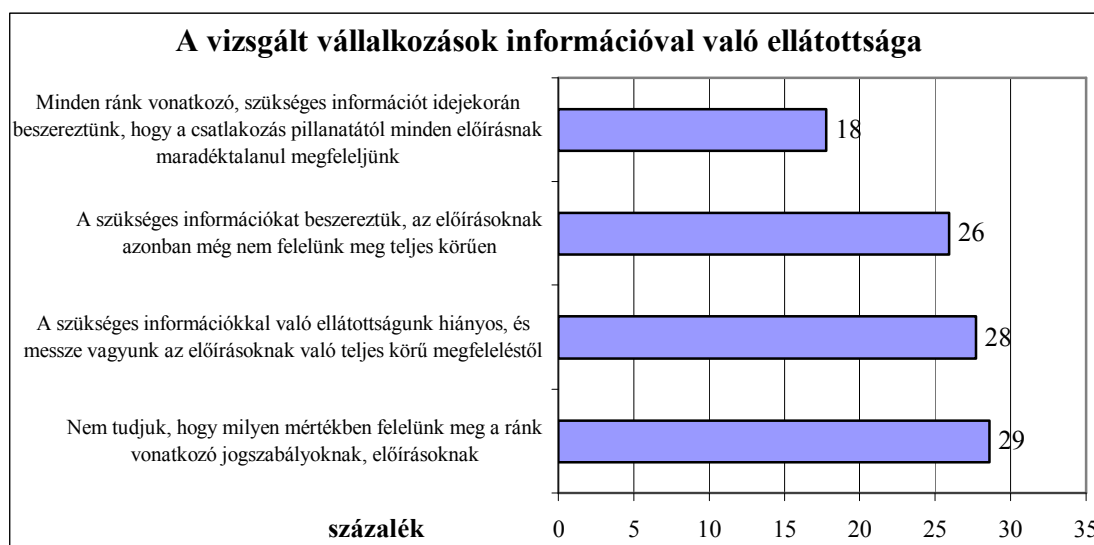
Magyarország 2001. december 13-án írta alá a csatlakozási szerződést, amelyben vállalta, hogy az EU belépés (2004. május 1.) pillanatáig minden érvényes jogszabályt az EU-ban alkalmazott jogszabályokkal harmonizál, illetve ahol szükséges, új jogszabályokat vezet be. Ennek eredményeképpen az elmúlt néhány év során jelentősen átalakult a vállalkozásokra vonatkozó jogszabályi környezet. Ezen új, illetve megváltozó jogszabályok tekintetében a gazdálkodók inkább az előírások szigorodását, gyakran az ezekhez kapcsolódó adminisztráció növekedését érzékelték.

A jogszabályi környezet megváltozása kapcsán a vállalkozóknak nem egy többletfeladata adódott, melyekhez gyakran jelentős költségű fejlesztések végrehajtása is kapcsolódott. Azonban míg a nagyvállalatok rendelkeztek az e feladatok megoldásához szükséges tőkével és szakértelemmel, addig a családi- és mikrovállalkozások jellemzően ezen források és tudás nélkül, önállóan kellett szembenézniük a változásokkal.

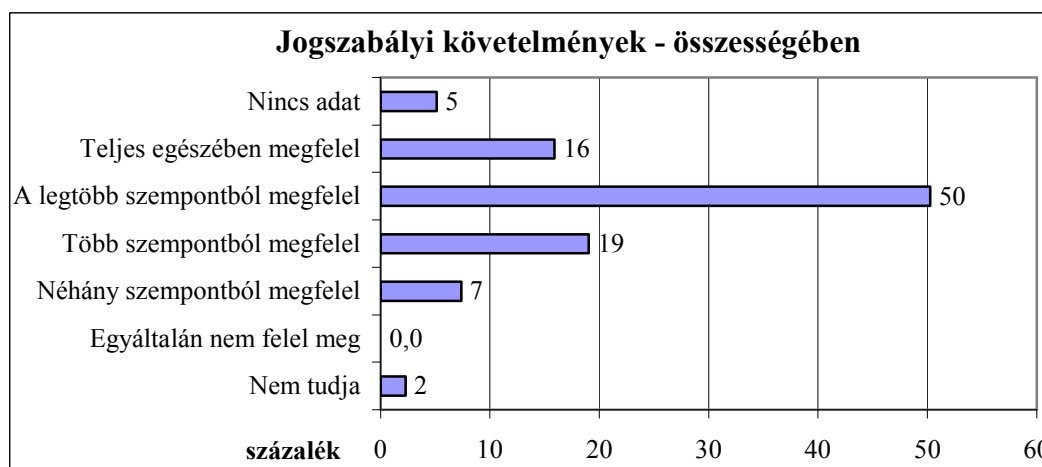
A megkérdezett 353 vállalkozás összesen 915 alkalmazottnak és a vállalkozás vezetőjének ad munkát. Ennek megfelelően átlagosan 2,6 alkalmazott és a vállalkozás tulajdonosa (több esetben az ő családjaik) számára nyújtanak megélhetést a családi- és mikrovállalkozások a közép-dunántúli régióban.

A régió vállalkozásai felhőtlenül tekintenek az EU csatlakozást követő időszakra. Az optimisták aránya – az erre vonatkozó 3 kérdésre adott pozitív válaszok átlaga – 47%, míg a pesszimistáké 34%. A többi vállalkozás bizonytalan e tekintetben.

A vállalkozóknak a csatlakozás kapcsán sok információra volt szüksége ahhoz, hogy a rá vonatkozó jogszabályi előírásoknak teljes körűen meg tudjon felelni. A következő grafikon az erre vonatkozó kérdés válaszainak megoszlását mutatja be.

Az itt látható arányokhoz hasonló értékeket mutat a jogszabályi megfeleléshez szükséges tényezők¹ összesített eredményét bemutató grafikon, amely alapján a jogszabályoknak teljes körűen a vállalkozások 16%-a felel meg.

A megkérdezett vállalkozók közül összesen 180-an (50%) tudták megbecsülni és így megadni azokat a beruházási értékeket, melyeket eddig a jogszabályoknak való megfelelés érdekében kellett kifizetniük. Ők összesen 942 millió forint értékben valósítottak meg fejlesztéseket. A vállalkozók a fejlesztési források 22%-át fordították a telephelyekkel kapcsolatos előírásoknak való megfelelésre, 18%-át a szállítóeszközökre, míg 43%-át az előírások szerinti gépek eszközök beszerzésére. Egy – becslést adni tudó – vállalkozás átlagosan 5,2 millió forintot költött a jogszabályi előírások teljesítésére.

¹ telephelyengedélyek; környezetvédelmi előírások; baleset és egészségvédelmi előírások; műszaki szabványok; előírás szerinti gépek, termelő eszközök; élelmiszeripari előírások; szállítóeszközökre vonatkozó előírások

146 vállalkozás (41%) tudta körülbelül megbecsülni, hogy mekkora mértékű további beruházásra volna szüksége a teljes körű jogszabályi megfelelés eléréséig. A megadott válaszok alapján összesen 600 millió forint (vállalkozásonként 4100 eFt) további fejlesztési igény jelenik meg a vizsgált vállalkozói körnél a régióban, amely elengedhetetlen, hiszen a jogszabályoknak való megfelelés kötelező érvényű. További 135 vállalkozás (38%) jelölte meg azt, hogy tudja, szükség volna további fejlesztésre, de annak mértékét nem ismeri.

Becslésünk szerint a közép-dunántúli régióban a családi- és mikrovállalkozások teljes körű jogszabályi megfeleléséhez összesen 339,5 milliárd forint forrásra van szükség, az eddig felhasznált forrásokon túl.

Versenypozíció megőrzése

Az EU csatlakozás kapcsán nem csak a jogszabályok változásai állították kihívás elé a vállalkozásokat, de a piacok megnyitása és a határon átnyúló szolgáltatások megjelenése következtében számítani kell arra, hogy az elkövetkező egy-két évben jelentősen megváltozik a versenykörnyezet a családi-, mikro- és kisvállalkozások piacán is, ha újabb vállalkozások (akár multinacionális, akár kkv méretű vállalkozások) érkeznek hazánkba.

A felmérés eredményei alapján a legnagyobb problémát egyelőre nem a vállalkozások felkészületlensége jelenti, hanem a stratégiai terv hiánya. Egyrészt nem tudatosult a vállalkozókban, hogy lépniük kell a talpon maradás érdekében. Másrészt ha ezt a szükségletet fel is ismerték, akkor is bizonytalanok abban, hogy mit kellene tenniük.

Nagyfokú információhiányra hívják fel a tanulmány eredményei a figyelmet a következő területeken:

- **célok meghatározása, vállalati tervezés**
- **marketing**
- **minőségbiztosítás**
- **idegen nyelv ismeret**
- **informatika**

A problémát már nem a számítástechnikai eszközök magas ára jelenti, hanem a vállalkozók és alkalmazottaik informatikai írástudatlansága, illetve az a tény, hogy nem tudják, milyen lehetőségeket, előnyöket biztosíthat számukra az informatika.

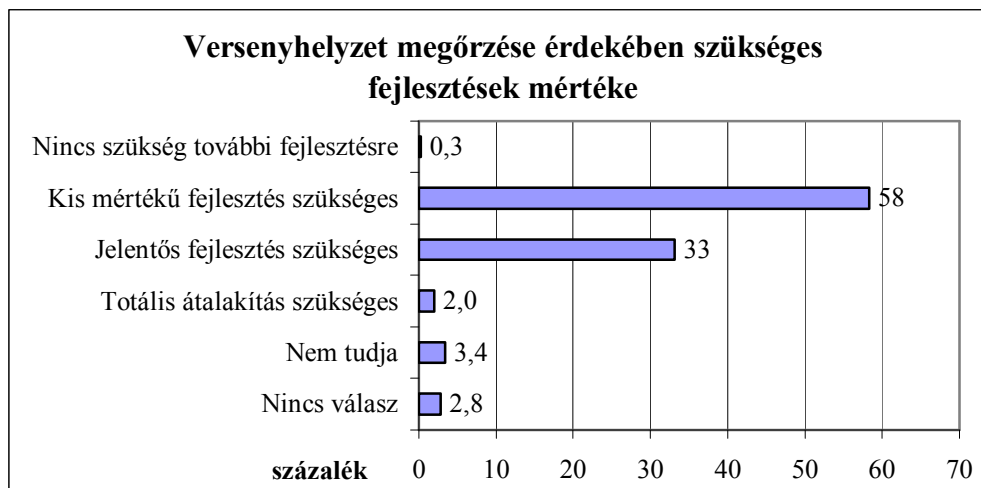
- **tőke, forrás**

A vállalkozások gyakran nem azért küszködnek forráshiánnyal, mert nem rendelkeznek elegendő tőkével, hanem mert a vevőitől nem folyik be hozzá időben a termékei ára. A megkérdezett vállalkozók jelezték, hogy ezen okok miatt, ahol erre lehetőség van, ott a készpénzes fizetéshez ragaszkodnak, és partnerei tőle is ezt várják el.

A vállalkozások számára hozzáférhető pályázatok kapcsán fontos információ, hogy a jogszabályoknak való megfelelés, vagy a versenypozíció megőrzése érdekében szükséges beruházások jellemzően nem eredményezik az árbevétel, vagy a foglalkoztatottak számának növekedését, „csak” azt biztosítják, hogy a vállalkozás az előírásoknak megfelelően, stabilan működjön.

A támogatások esetén különösen fontos, hogy a pályázói kör (családi- és mikrovállalkozások) és téma megfelelően legyen pozicionálva.

Az egyes – a versenypozícióra hatást gyakorló – tényezőkre adott válaszok alapján állt össze az alábbi, az eredményeket összefoglaló grafikon.

171 vállalkozás tudott becslést adni válaszként arra a kérdésre, hogy milyen összegű beruházásokat, fejlesztéseket hajtott végre a versenypozíciója megőrzése érdekében. A becslést adni tudó vállalkozók összesen 945 millió forint fejlesztési célú ráfordítás felhasználását jelezték (átlagosan 5,5 millió forint).

Megkérdeztük a vállalkozókat, hogy meglátásuk szerint milyen mértékű további beruházásra, fejlesztésre volna szükségük a versenypozíciójuk hosszabb távú megőrzése érdekében. A válaszadók 42%-a – bár tudja, hogy szüksége van további fejlesztésekre – nem tudott ezekre vonatkozó becslést adni. A vállalkozások 55%-a azonban 1000 millió forint beruházási szükségletet jelölt meg (átlagosan 5,2 millió forint).

Becslésünk szerint a közép-dunántúli régióban a családi- és mikrovállalkozások versenypozíciója megőrzéséhez összesen további 465,6 milliárd forint forrásra van szükség.

I. BEVEZETÉS

2004. május 1-jével Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagjává vált. Ennek előzményeként Koppenhágában – 1993. júniusában – vállalta, hogy megfelel az ott megfogalmazott politikai, adminisztratív és gazdasági kritériumoknak. Ez utóbbi közé tartozik a működő piactudat elindítása és az ország azon képességének megteremtése, hogy gazdasága állni tudja a versenyt a többi EU-s ország gazdaságával.

Egy ország versenyképessége több tényezőn alapul, így többek között fontos szempont az ipari szerkezet, a megfelelően működő piaci szabályozók, de alapvető fontosságú a gazdaság egyes elemeinek – elsősorban a vállalatoknak, vállalkozásoknak – versenyképessége is.

A nagy-, multinacionális és vegyesvállalatok tőkeerejük és a rendelkezésükre álló szakértelem alapján képesek arra, hogy megfelelő módon felkészüljenek a csatlakozás kihívásaira és az ebből adódó lehetőségek kihasználására. E képesség azonban – mind a tőkeerő, mind a megfelelő, ez irányú, rendelkezésre álló szakértelem hiánya miatt – a családi- és mikro-, illetve a kis- és középvállalkozások (kkv-k) esetében már eltérő nagyságrendben van jelen, ami jelentős mértékben veszélyezteti a hosszú távú fennmaradásukat, főleg a családi és mikrovállalkozások esetében.

A legtöbb minisztérium, kkv-kkel kapcsolatban álló intézmény, szakmai szövetség felismerte ezt a problémát és igyekezett e kör segítségére lenni az eredményes felkészülésben, de az eredmények sok esetben elmaradtak a várakozásoktól.

Az Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ) a magyar és az Észak-Rajna-Vesztfáliai Kormányközi Vegyesbizottság 1998-ban hozott döntése értelmében kezdeményezte jelen program – a magyarországi családi- és mikrovállalkozások helyzetének feltérképezése a csatlakozás időszakában – elindítását, melyet a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) finanszírozott meg. A felmérés 10 000 darab kérdőív családi- és mikrovállalkozók részére történő szétküldésével indult, melyek kitöltésében az IPOSZ tag-ipartestületei nyújtottak a vállalkozások számára segítséget. Ennek eredményeképpen a vállalkozók 3411 kérdőívet töltöttek ki az egész országból. A közép-dunántúli régióból 590 darab kérdőív érkezett vissza és került feldolgozásra.

A tanulmányban található táblázatok a Firmus Mutare Kft. számításai alapján készültek, azok forrása így minden esetben a Firmus Mutare Kft.

II. A FELMÉRÉS

A vizsgálat bemutatása

A családi- és mikrovállalkozások helyzetének feltérképezése kérdőíves felméréssel történt. A kérdőív kérdései és szerkezeti felépítése alapjául az Osztrák Gazdasági Kamara (Wirtschaftsförderungsinstitut der Handelskammer) Eurofit-profil című, hasonló célokkal készült kérdőíve szolgált, melyet megismert és támogatott a Westdeutsche Handwerkskammertag.

A kérdőívekre a válaszadás önkéntes alapon történt, a kérdőívet kitöltők anonimitása és beazonosíthatatlansága a felmérés során végig biztosítva volt. A kérdőívhez készült egyúttal egy kitöltési segédlet, amely röviden bemutatta a felmérés célját és magyarázatot adott az összetettebb táblázatokhoz, kérdésekhez.

A válaszadási kedv (hajlandóság) növelése érdekében minden fórumon felhívtuk a vállalkozók figyelmét arra, hogy egy vállalkozás életében kevés alkalommal adódik olyan lehetőség, melynek eredményeképpen közvetlen hatást gyakorolhat a kormányzat rá vonatkozó gazdaságpolitikájára. Külön kiemeltük, annak eléréséhez, hogy a kérdőívek feldolgozott adatai alapján készülő jelentés a megfelelő irányokat és javaslatokat tudja megfogalmazni, különösen fontos a kérdőívek teljes körű és valós adatokkal történő kitöltése. Az anonimitás szempontja minden esetben nagy hangsúlyt kapott, hiszen több rendkívül kényes kérdés található a kérdőívben, melyek megválaszolása a tisztánlátáshoz nélkülözhetetlen, azonban e válaszok a kitöltőt kellemetlen helyzetbe hozhatják (elsősorban a jogszabály előírásoknak való megfelelés mértékére vonatkozó kérdések).

A kérdőív bemutatása

A 142 kérdés jelentős része egyszerű, feleletválasztós módon kitölthető. A kérdésekhez – általában – négy (a kérdéshez közvetlenül kapcsolódó) válaszlehetőség tartozik, melyek mellett 2 általános válaszlehetőség („nem tudja”, „nem vonatkozik rá”) is megtalálható. A közvetlen válaszok egy „ideális-kedvezőtlen” skála négy pontját jelenítik meg. A nyitott kérdések elsősorban adatokra kérdeznék rá, mint például a foglalkoztatottak létszáma, vagy egyes szempontok alapján végrehajtott, illetve szükséges beruházások összege.

A kérdések megfogalmazásakor fontos szempont volt a felmérés azon célját szem előtt tartani, hogy a kérdések megmutassák a vállalkozások számára a fejlesztendő területeket, melyek saját versenyképességük megtartásához, hatékonyságuk növeléséhez vezet.

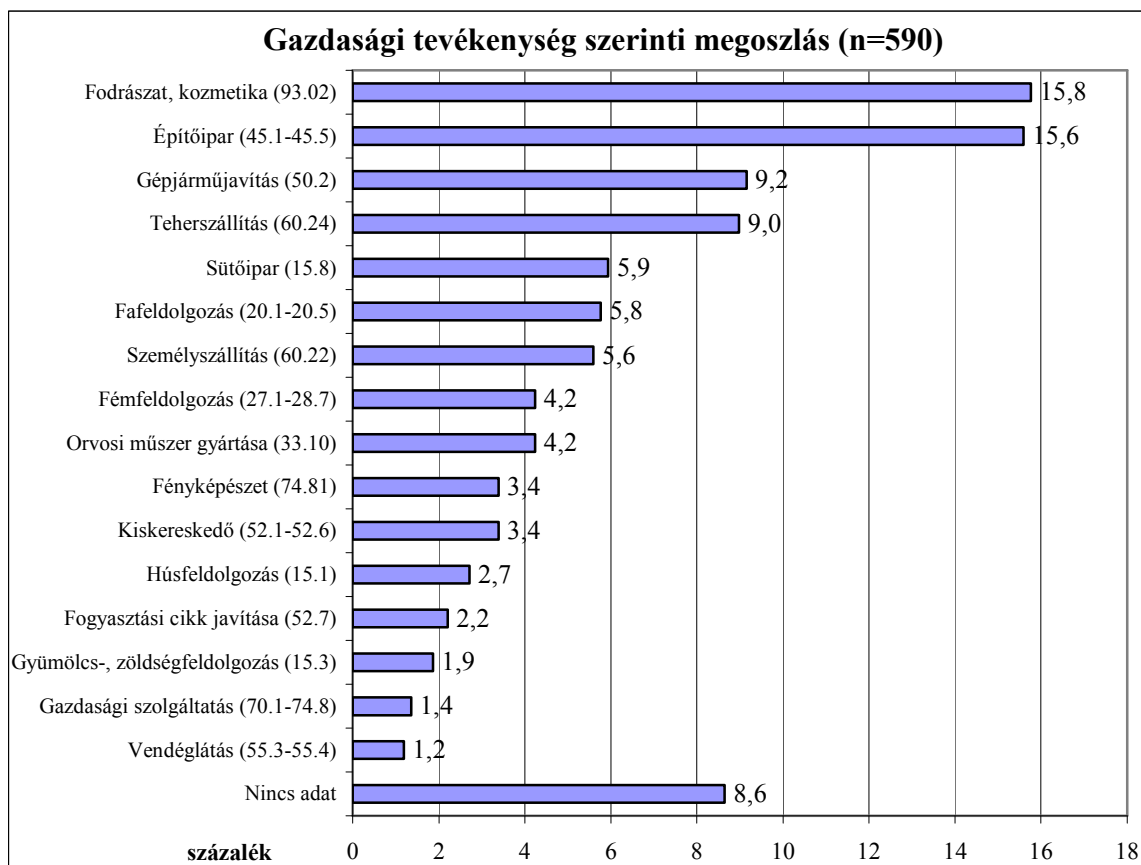
A kérdőív két kulcsfontosságú táblázatában a vállalkozás jogszabályi megfeleléséhez szükséges szempontok, illetve a versenypozíció megőrzéséhez szükséges fejlesztési területek, mindezek esetében a további fejlesztések jellege, a már végrehajtott beruházások értéke és a továbbiakban szükséges beruházások értéke került feltárára.

A tanulmány 1. számú mellékleteként megtalálható a kérdőív és a hozzá tartozó kitöltési segédlet.

Az adatok feldolgozása és elemzése a Microsoft Excel és a Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programokkal történt, mely programok e célra történő adaptációját a Firmus Mutare Kft. végezte el.

III. A MINTA BEMUTATÁSA

Az alábbi grafikon bemutatja a közép-dunántúli régióban választ adó 590 vállalkozás tevékenység szerinti megoszlását.

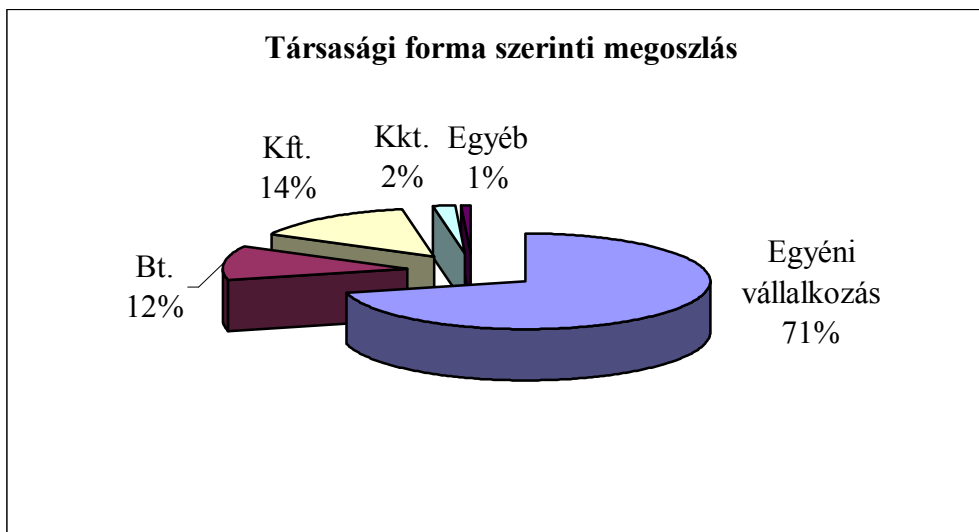
A vállalkozásokat 16 főbb tevékenységi körbe lehetett besorolni. A kérdőívet kitöltők 50%-át a fodrászat, kozmetikai, építőipari, gépjárműjavítással foglalkozó és teherfuvarozó vállalkozók adják. Nem jelölt meg tevékenységi kört a felmérésben részt vevők 8,6%-a, melynek oka valószínűleg az, hogy a megkérdezettek több tevékenységet is folytatnak.

Reprezentativitás biztosítása

Az adatfelvétel módszere véletlenszerűen kiválasztott minta számára levélben kipoztázott kérdőív. A válaszadási hajlandó jelentősen eltért mind elhelyezkedés, mind tevékenységi kör, mind vállalkozásméret tekintetében, így a visszaérkezett kérdőívek nem tükrözték – nem is tükrözhatték – a teljes minta megoszlását, így a kapott minta – módosítás nélküli – elemzése torzult eredményeket mutatna.

E torzulás kiszűrése – és a vizsgálat reprezentativitásának biztosítása – érdekében a kapott eredményeket súlyoztuk. A súlyok számításának levezetését jelen tanulmány 2. számú melléklete tartalmazza. A súlyozás alkalmazásával a minta területi és foglalkoztatottak száma szerinti eloszlását tekintve híven tükrözi a vizsgált családi- és mikrovállalkozói kört. A továbbiakban a súlyozott minta eredményei kerülnek bemutatásra. Minden további eredmény, grafikon, táblázat a súlyozott adatok alapján kapott eredményt mutatja, hacsak külön ki nem emeljük ennek ellenkezőjét. A módosított elemszám (n) 353.

Társasági forma

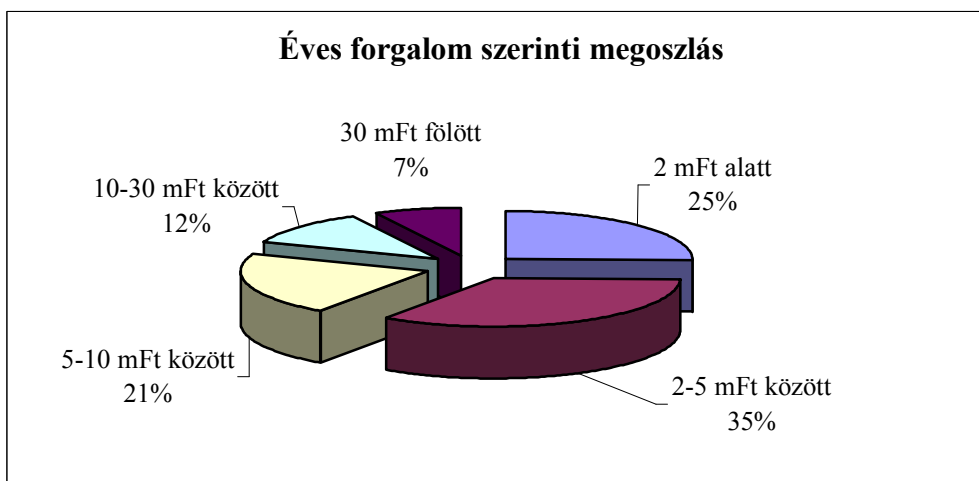
A megkérdezett vállalkozások túlnyomó többsége (72%) egyéni vállalkozóként működik. A betéti társaságok és a korlátolt felelősségű társaságok aránya 12, illetve 14%. A megkérdezett vállalkozások 2%-a közkereseti társaságként működik, míg a válaszadók 1%-a egyéb társasági formában tevékenykednek.

Alkalmazottak száma

A megkérdezett 353 vállalkozás összesen 915 alkalmazottnak és a vállalkozás vezetőjének ad munkát. Ennek megfelelően átlagosan 2,6 alkalmazott és a vállalkozás tulajdonosa (több esetben az ő családjaik) számára nyújtanak megélhetést a családi- és mikrovállalkozások a közép-dunántúli régióban.

A vállalkozások 26%-ában segítő családtag is részt vesz a munkában, összesen 106 fő (11,6%). 61 vállalkozásban (17%) foglalkoztatnak szakmunkás tanulót, összesen 93 főt (10%). Az összes megkérdezett vállalkozásnál foglalkoztatott szakmunkások száma 524 fő (57,3%). A megkérdezettek 9%-ánál van diplomás munkaerő alkalmazásban, összesen 49 fő (5%).

Éves forgalom

A megkérdezett vállalkozások negyede 2 millió forint alatti éves árbevétellel rendelkezik, amely akkor is alacsonynak tűnik, ha a vállalkozó nem foglalkoztat alkalmazottat és a vállalkozását alacsony költségekkel működteti. Minden harmadik vállalkozás tartozik a 2-5 mFt, minden ötödik az 5-10 mFt-os árbevétel-sávba, míg a 30 mFt feletti éves forgalommal a megkérdezettek 7%-a rendelkezik.

IV. KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ JELLEGZETESSÉGEINEK RÖVID BEMUTATÁSA²

A régiók jellegzetességei jelentősen determinálják a helyi családi-, mikro- és kisvállalkozások általános fejlettségi szintjét, és erősen behatárolják a piaci lehetőségeiket. Meghatározza a térség tökevonzó képességét, a lakosság vásárlóerejét, ezen keresztül az ott lévő vállalkozások fejlődési lehetőségét is. Ezen túlmenően az ország régiói közötti nagy különbség meghatározhatja a fejlesztés irányát is.

A közép-dunántúli régió Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megyét foglalja magába. A 99 fő/km²-es népsűrűségi mutatóval a Közép-Dunántúl a központi régió után az ország második legsűrűbben lakott területi egysége.

A régió belső térszerkezete nem egységes, de korántsem olyan heterogén, mint a nyugat-dunántúli, ahol az északi és déli területek élesen elkülönülnek egymástól. A Közép-Dunántúlra is jellemző, hogy a fejlődés centrumai többnyire a két északon fekvő megyében koncentrálnak, ugyanakkor a déli alkörzetek is egyre inkább bekapcsolódnak a dinamikus fejlődő körzetek gazdasági életébe. Periférikus helyzetben lévő területek inkább csak a régió peremvidékén találhatók, amelynek oka a magas gazdasági aktivitással rendelkező centrumoktól való távolság és az ezeket a területeket jellemző elmaradott infrastruktúra.

A régió természetföldrajzi adottságait a heterogenitás jellemzi. Természeti erőforrásainak egy része a dunántúli középhegység ásványkincsekben gazdag részében koncentrálnak. Ugyanakkor a Kisalföld keleti területe és a Mezőföld kitűnő termőfölddel borított térségei a mezőgazdaság számára nyújtanak rendkívül kedvező gazdálkodási lehetőséget.

A közép-dunántúli térségben igen jelentős szerkezeti átalakulás zajlott le a 90-es évek második felében. A transzformációs válság okozta termelésesökkenés valamennyi fő nemzetgazdasági ágat érintette, a konszolidáció időszakában viszont már az ipari szektor dinamikus növekedése vált a fejlődés fő meghatározójává. Ebben a külföldi beruházásoknak döntő szerepük volt. A GDP-termelés ágazati megoszlásában az ipar részaránya ebben a térségben nőtt a leggyorsabban és lassan megközelíti a 40%-ot. Az ipar részarányának növekedése a mezőgazdaság és a szolgáltató szektor csökkenése mellett következett be. Az utóbbi két évben azonban – miközben tovább csökkent a mezőgazdaságban dolgozók aránya – a szolgáltatási szektor jelentős térnyerése volt megfigyelhető.

A közép-dunántúli régió Magyarország egyik legdinamikusabban fejlődő térsége. A térségbe beáramló külföldi működő tőke főként a számítógépgyártásban, a közúti jármű és alkatrészgyártásban ért el jelentős kapacitás-fejlesztést, ami egyúttal az export meredek ívű fejlődését tette lehetővé. Az ipari termelés és a fejlődés üteme tekintetében Fejér megye húzó

² Forrás: <http://europa.eu.int/eures/main.jsp?countryId=HU&acro=lmi&lang=hu&mode=text&catId=2771>

ereje domborodik ki, bár az utóbbi időben már kezd felzárkózni hozzá Komárom-Esztergom megye is.

A GDP növekedési üteme a 90-es évek második felében Közép-Dunántúlon volt a legmagasabb. A gyors növekedés ellenére a központi régiótól való lemaradás mértéke alig csökkent, hiszen a közép-magyarországi régióban is átlag feletti volt a GDP növekedési üteme a 90-es évek második felében. A régióon belül Fejér megye gazdasági teljesítménye kiugróan magas, ahol az 1 főre jutó GDP50 %-kal haladja meg a megyék átlagát.

A gyors ütemű GDP növekedés mögött az ipari termelés dinamikus emelkedése húzódik meg. Ráadásul az ipari termelés hatékonysága is kiemelkedő ebben a régióban. A magas termelékenységet gyors ütemű ipari növekedés kíséri, amely a 90-es évek második felében megközelítette a 40%-ot, miközben az országos növekedési ütem alig több, mint 10%-ot tett ki az ipar területén. Az ipari termelés dinamikus növekedésében az építőipari konjunktúra is jelentős szerepet játszott. Ezen belül a lakásépítések száma is átlag feletti bővülést mutatott.

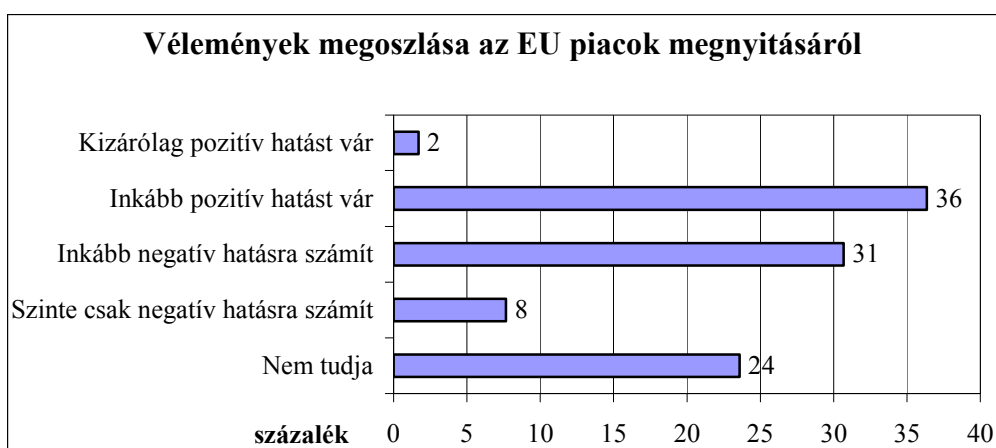
A rendszerváltozást követő gazdasági recesszió a közép-dunántúli régiót sem kerülte el, de a transzformációs válság nem volt olyan hosszan elhúzódó, mint az ország más ipari körzeteiben. A foglalkoztatottak számának visszaesése relatíve lassú ütemű volt, és az évtized közepéig tartott. A 90-es évek második felében már újra a foglalkoztatottsági szint emelkedése volt megfigyelhető. A munkanélküliségi adatok az országos tendenciának megfelelően az 1993 évi lokális csúcs óta 2001-ig csökkenést mutattak. A munkanélküliségi ráta a központi régióval együtt a legalacsonyabb az országban, de a világgazdasági dekonjunktúra hatására az elmúlt években stagnálást jeleznek. A munkaerő-felmérés szerint a munkanélküliségi ráta értéke 2003 átlagában 4,6%-ot tett ki.

V. ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

Több kérdés azzal a céllal került bele felmérés kérdőívébe, hogy olyan jellegű információkat gyűjtsön, amely segítheti a vállalkozásokkal kapcsolatban álló intézményeket, illetve a kormányzatot a feléjük irányuló támogatások, segítségnyújtás, stratégia kialakításában, esetleg korábbi felmérésekkel összehasonlítva az eredményeket megbízható kép alakulhasson ki az eltelt időszakban bekövetkező változásokról.

A vállalkozások csatlakozással szembeni elvárásait több kérdéssel közelítettünk meg.

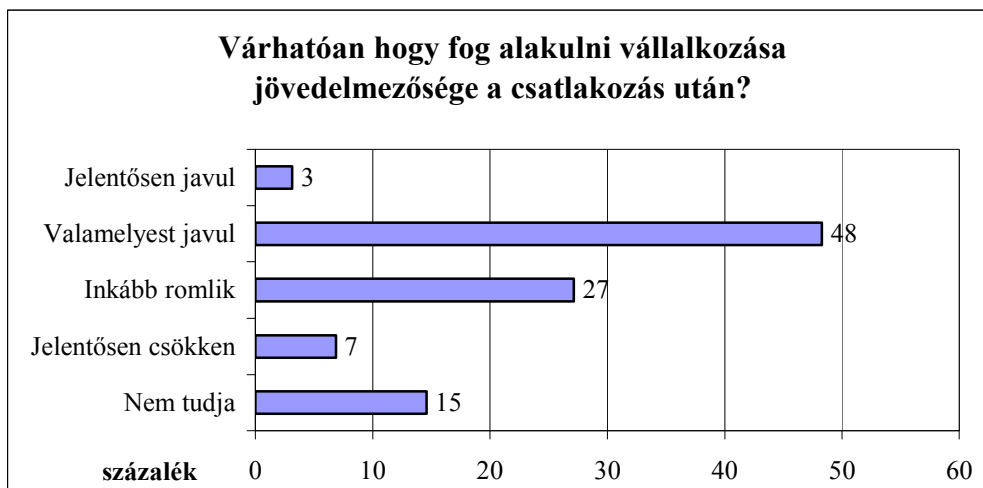
„Véleménye szerint, hogyan fog hatni az Ön üzletére az EU piacok megnyitása?”

A vállalkozások nagyon alacsony számban várnak kizárólag pozitív hatást az EU csatlakozástól, azonban az összességében pozitív várakozású (38%) vállalkozók aránya közel megegyezik a pesszimisták arányával (39%). A vállalkozások negyede bizonytalan annak tekintetében, hogy mire számíton a csatlakozás kapcsán üzletvitele szempontjából.

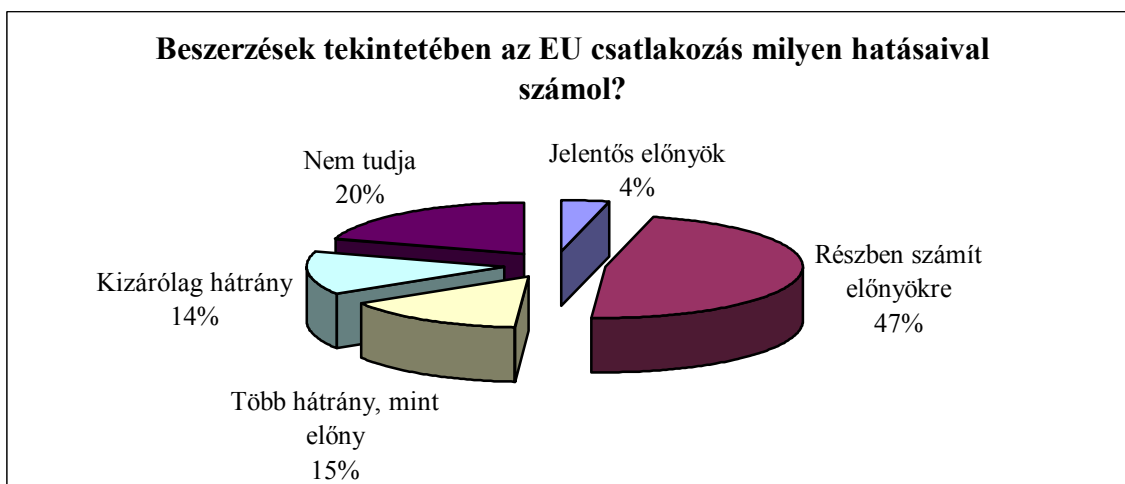
A csatlakozás konkrét hatásaira vonatkozó kérdések esetén magasabb az optimisták aránya, melyet az alábbi grafikonok mutatnak be.

„Mire számít, milyen hatással lesz a csatlakozás vállalkozása jövedelmezőségére?”

Míg az EU piacok megnyitásával kapcsolatban a válaszadók 38%-a volt optimista és várt pozitív hatásokat, addig a konkrét, jövedelmezőség alakulására vonatkozó kérdés tekintetében a válaszadók valamelyest felhőtlenebb álláspontot képviselnek, hiszen 51%-uk az árbevétele pozitív irányú változását várja. A negatív véleményen lévő válaszadók aránya ebből a szempontból valamelyest alacsonyabb, 34%. „Nem tudja” választ a megkérdezettek 15% adott, míg a fenti kérdés esetében ez az érték 24% volt. Összességében elmondható, hogy a vállalkozók jobban informáltak érzik magukat a jövedelmezőségükkel kapcsolatban, és optimistábbak is, mint az általánosságban megfogalmazott kérdés kapcsán.

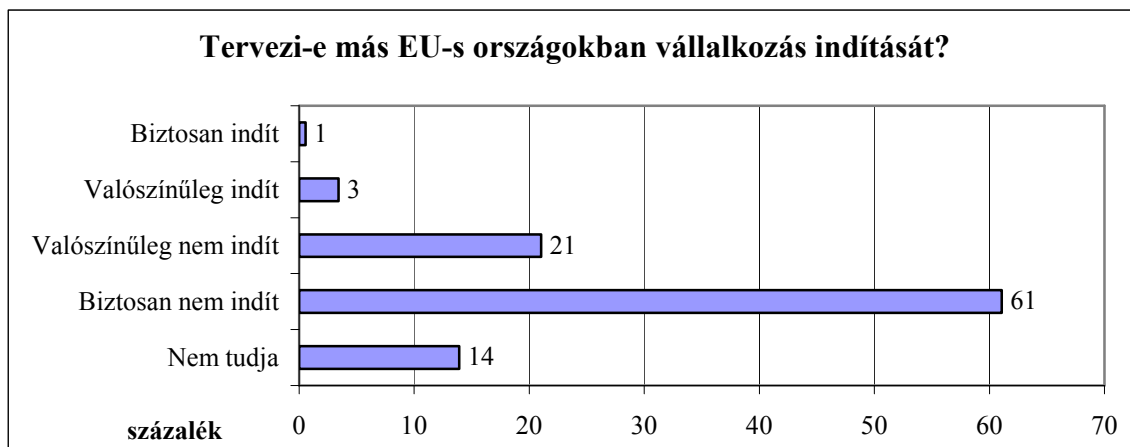
„Az európai piacok megnyitásával számítanak-e a jelenleginél kedvezőbb beszerzési lehetőségek, kondíciók megjelenésére?”

Az EU csatlakozás előnyei között általában kihangsúlyozásra került, hogy a vállalkozások a csatlakozást követően kedvezőbb beszerzési lehetőségekre számíthatnak. A kérdés arra vonatkozott, hogy a vállalkozások számítanak-e a csatlakozást követően kedvezőbb beszerzési lehetőségekre? A válaszok alapján a vállalkozások 51%-a számít legalább részleges előnyökre, míg 29%-uk valamilyen szintű hátrányra.

E kérdésnél is megállapítható, hogy a konkrét kérdés kapcsán a válaszadók – mivel feltételezhetően jobban (esetenként több információval rendelkezve) meg tudják ítélni helyzetüket – optimistábbak.

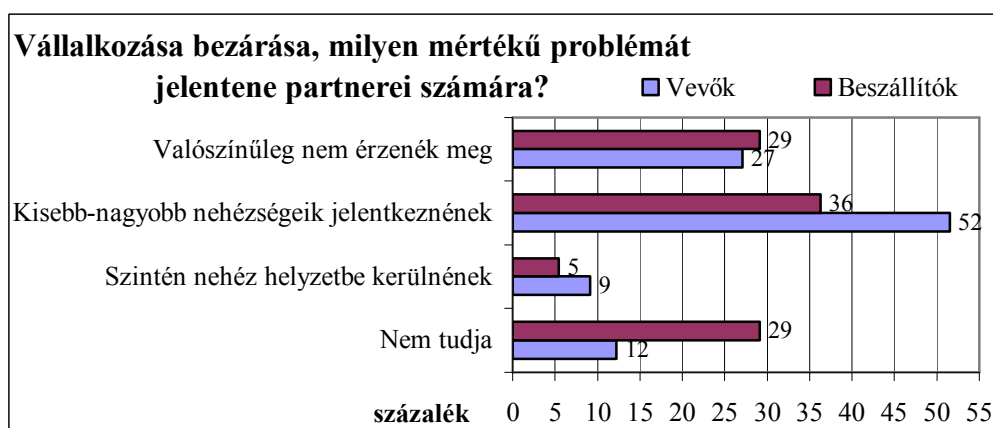
„A csatlakozást követően indítana-e vállalkozást a 15 korábbi EU tagországban?”

Az Észak-Magyarországi Régió nem határos egyetlen korábbi EU-s országgal sem (újonnan csatlakozó országgal – Szlovákiával – azonban igen), így nem meglepő, hogy mindössze 2 vállalkozás tervezi biztosan, hogy vállalkozását más EU tagállamban elindítsa. A megkérdezettek további 3%-a foglalkozik a gondolattal, hogy az országhatáron kívül is megvesse a lábát, míg a vállalkozások 61%-a egészen biztos abban, hogy nem fog külföldi piacra lépni a közeljövőben.

A külföldön történő vállalkozásalapításhoz, terjeszkedéshez a tőkeerőn túl egyéb versenygazdasági feltételek (mint pl. nyelvtudás, informatikai írástudás, stb.) is fennállnak, melyeket – mint az elemzés igazolni fogja – a helyi vállalkozások igen jelentős részben ma még nem tudnak teljesíteni.

„Amennyiben Ön a vállalkozása bezárására kényszerülne, mi történne az Ön beszállítóival?”

A kérdéssel arra kerestük a választ, hogy egy vállalkozás csődje, milyen mértékű problémát okoz e vállalkozás közvetlen környezetében, például a vevői számára fontos szolgáltatás, vagy termék elvesztése esetén azt milyen nehézséggel tudnák pótolni.

Általánosságban elmondható, hogy a vállalkozások jelentős hányadánál várhatóan sem a vevők, sem a beszállítók nem éreznék meg a vállalkozás bezárását. Ez elsősorban keresleti piacra és azon is egy erős versenyre utal, ahol egy-egy vállalkozás kiesése nem okoz a helyi gazdaságban hiányt. A kapott válaszok alapján elmondható, hogy a vállalkozások megszűnése (vevőik esetében 79%, a beszállítóik esetén 65%) maximum kisebb-nagyobb nehézséget okozna partnereinek. Másik oldalról megközelítve a kérdést egy-egy vállalkozás megszűnése további – átlagosan – 3,6 fő munkanélkülit (a vállalkozó és a munkavállalók) jelent a térség számára, akik jövedelmének kiesését családjuk egyéb bevételekkel nem tudja kompenzálni.

A lakossági, illetve a vállalati vevőket kiszolgáló vállalkozások egymással hasonlóan ítélik meg a vállalkozásuk csődje esetén a partnereik helyzetében bekövetkező változást.

VI. JOGSZABÁLYI FELKÉSZÜLTÉSÉG

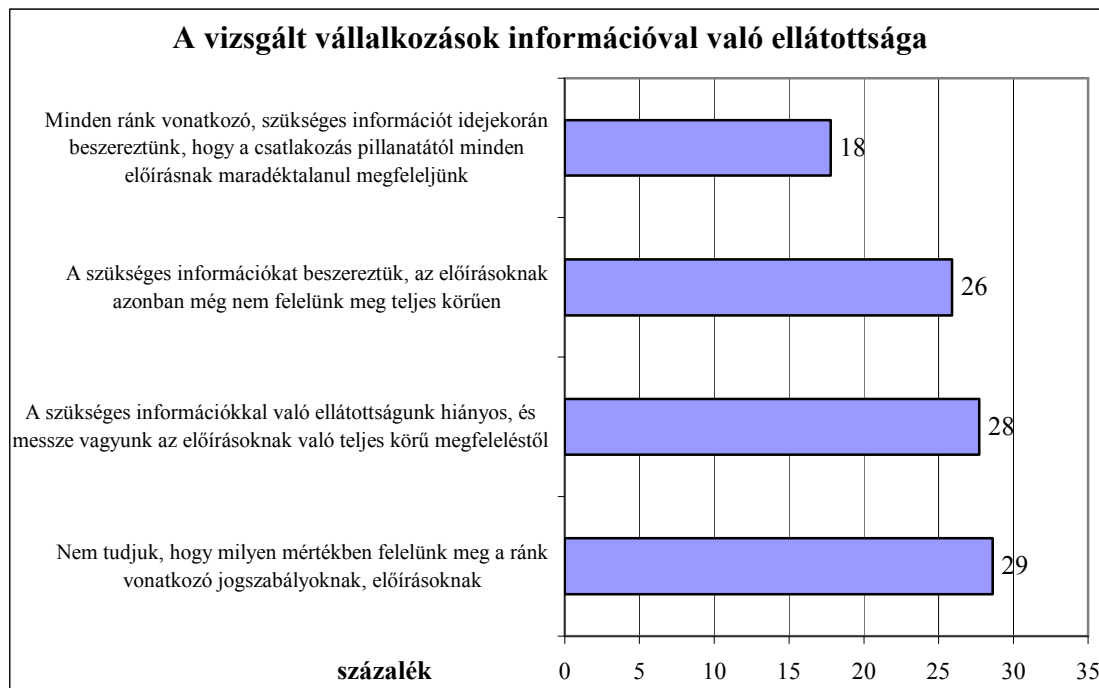
Magyarország 2001. december 13-án írta alá a csatlakozási szerződést, amelyben vállalta, hogy az EU belépés (2004. május 1.) napjáig harmonizálja joganyagait, ezt követően az EU jogszabályai lesznek érvényesek. Ennek eredményeképpen az elmúlt néhány év során jelentősen átalakult a vállalkozásokra vonatkozó jogszabályi környezet. Ezen új, illetve megváltozó jogszabályok tekintetében a gazdálkodók inkább az előírások szigorodását, gyakran az ezekhez kapcsolódó adminisztráció növekedését érezték.

A jogszabályi környezet megváltozása kapcsán a vállalkozóknak nem egy többletfeladata adódott, melyekhez gyakran jelentős költségű fejlesztések végrehajtása is kapcsolódott. Azonban míg a nagyvállalatok rendelkeztek az e feladatok megoldásához szükséges tőkével és szakértelemmel, addig a családi-, mikro- és kisvállalkozások jellemzően ezen források és tudás nélkül, önállóan kellett szembenézniük a változásokkal.

E fejezetben a jogszabályoknak való megfelelés mértékét, illetve az ehhez szükséges beruházások, fejlesztések értékét mutatjuk be.

A jogszabályoknak való megfeleléshez az első lépés, hogy a vállalkozó rendelkezzen információval arról, hogy milyen – új – előírásoknak, jogszabályoknak kell megfelelnie.

„A csatlakozás kapcsán megváltozó jogszabályokról, követelményekről rendelkezik-e Ön minden szükséges információval?”

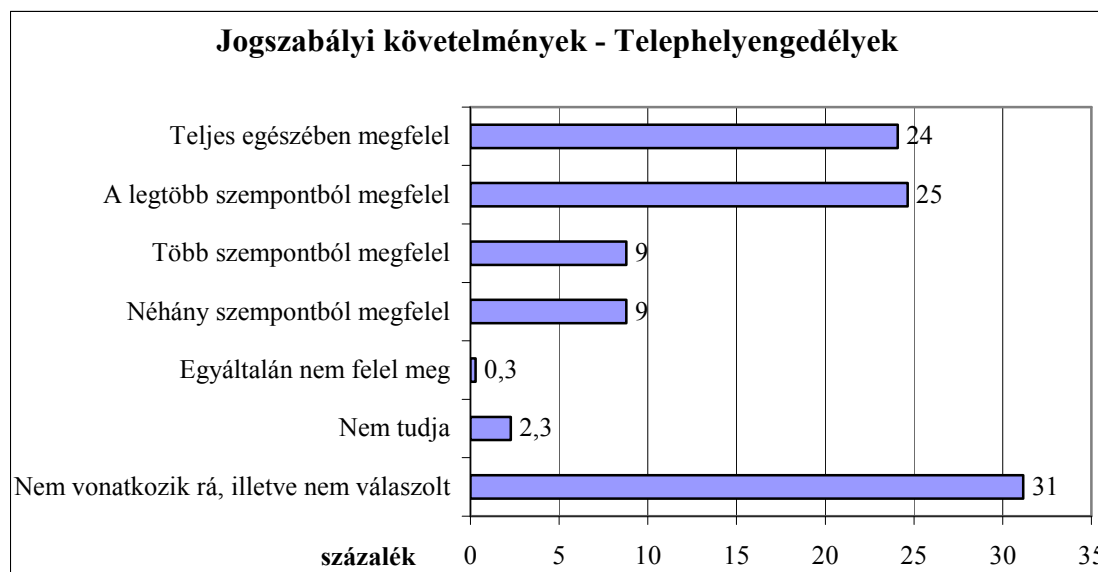

A fenti kérdésre mindössze a vállalkozások 18%-a válaszolta azt, hogy maradéktalanul ismeri a rá vonatkozó előírásokat és azoknak teljes egészében meg is felel. További 26% hozzájutott a számára fontos információkhoz (ez összesen a vállalkozások 44%-áról mondható el), azonban – valamilyen oknál fogva – ezeknek a kérdőív kitöltésének pillanatáig nem tudott megfelelni. A fennmaradó 28, illetve 29%-ba tartoznak azok, akik nem rendelkeznek a szükséges információk teljes körével, így azoknak megfelelni sem tudtak, illetve azok, akik az információhiány miatt azt sem tudják, hogy milyen mértékben felelnek meg az előírásoknak. (Természetesen nem zárható ki, hogy e csoportba is tartoznak olyan vállalkozások, akik megfelelnek minden előírásnak, de erről nincs tudomásuk.)

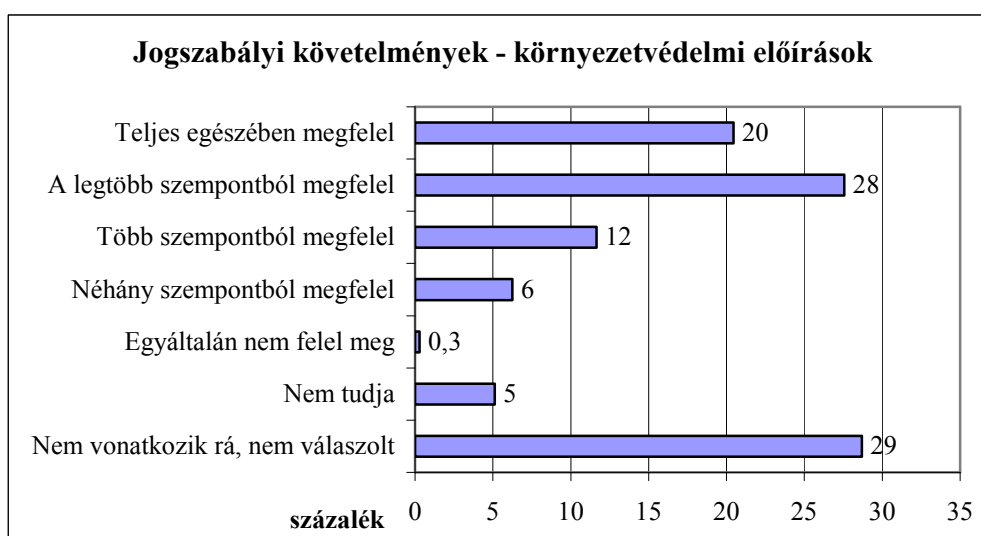
A korábbi kormányzatok, a kamarák és az IPOSZ munkája eredményeinek tudható be az, hogy a fenti állás – bár korántsem mutat kimagaslóan jó értékeket – jobb arányokat mutat be, mint a korábbi felmérések. Jelentős eredmény, hogy a vállalkozások 44%-a rendelkezik a számára szükséges információkkal, vagyis aki ezekhez hozzá akart jutni, az megtette.

Fontos megjegyezni, hogy a jogszabályi követelményeknek jelenleg meg nem felelő vállalkozások további fejlesztéseket, beruházásokat kell, hogy végrehajtsanak, melyek forrása gyakran nem áll a rendelkezésükre. E fejlesztésekről általánosságban elmondható, hogy elsősorban nem az árbevétel vagy a foglalkoztatottak számának a növelése a céljuk, illetve az eredményük, hanem a további működés alapfeltételeinek megteremtése.

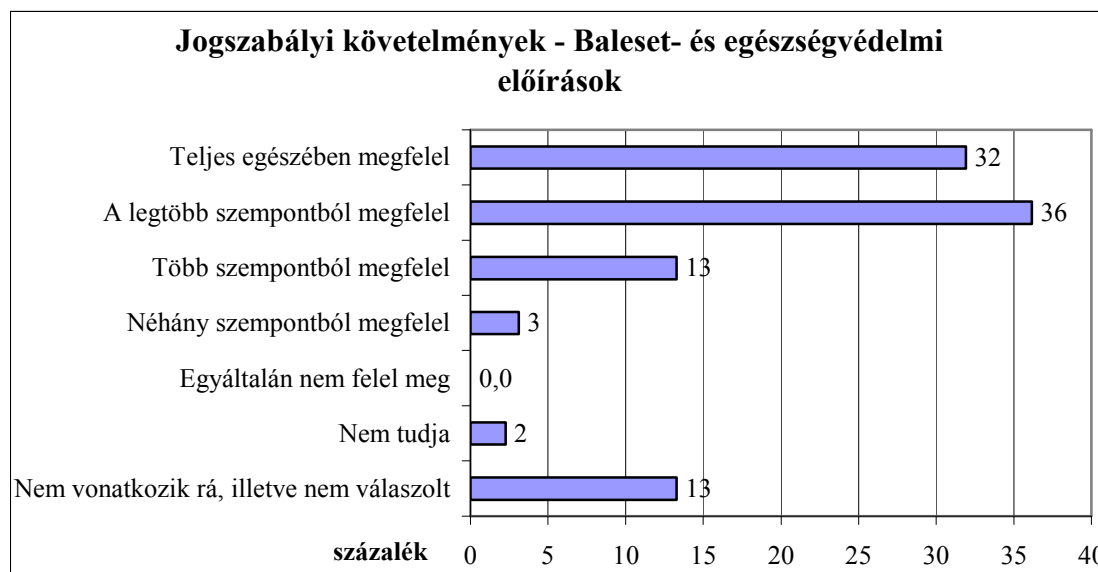
A GKM által szervezett kistérségi fórumok – bár külön felmérés erre nem készült – a megkérdezettek véleménye szerint nagymértékben hozzájárult a kedvező kép kialakulásához.

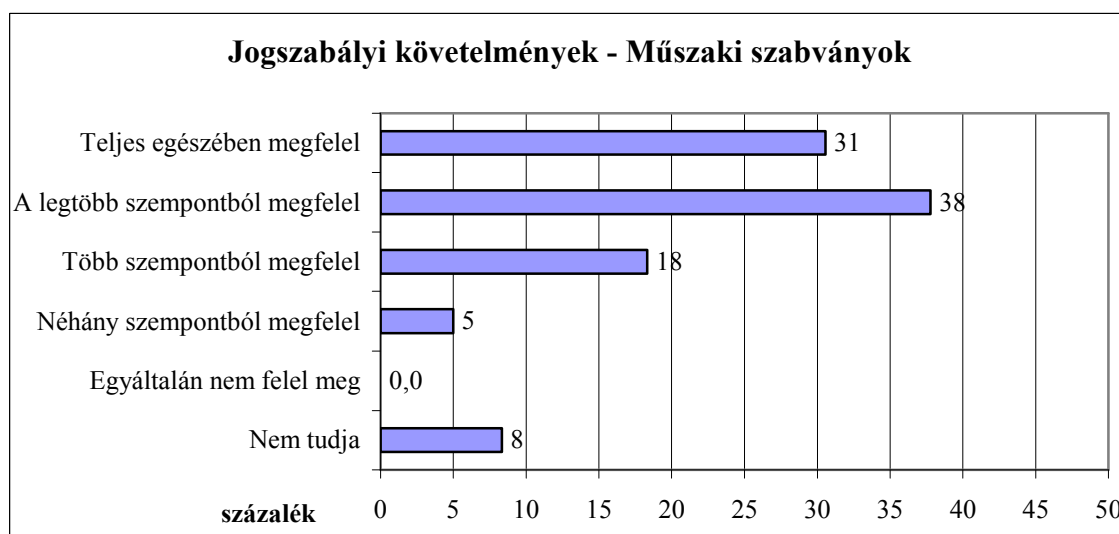
A vállalkozók 24%-a állítja, hogy tevékenységét a jogszabályi előírásoknak megfelelően engedélyezett telephelyen végzi. 43%-uk esetében szükség van további fejlesztésre, beruházásra. Magas azon vállalkozások aránya, akik úgy ítélték meg, hogy e szempontból nekik nincs megfelelési kötelezettségük.

A környezetvédelmi előírásoknak tekintetében 20% a teljes egészében megfelelően működő vállalkozások aránya, míg további 28%-uk a legtöbb szempont szerint megfelel. Nagyobb fejlesztésre a vállalkozások 18%-ánál van szükség, míg komoly hiányosságok csak 1 vállalkozásnál fordultak elő. A megkérdezettek 29%-a véli úgy, hogy rájuk nem vonatkoznak környezetvédelemmel kapcsolatos jogszabályok, előírások.

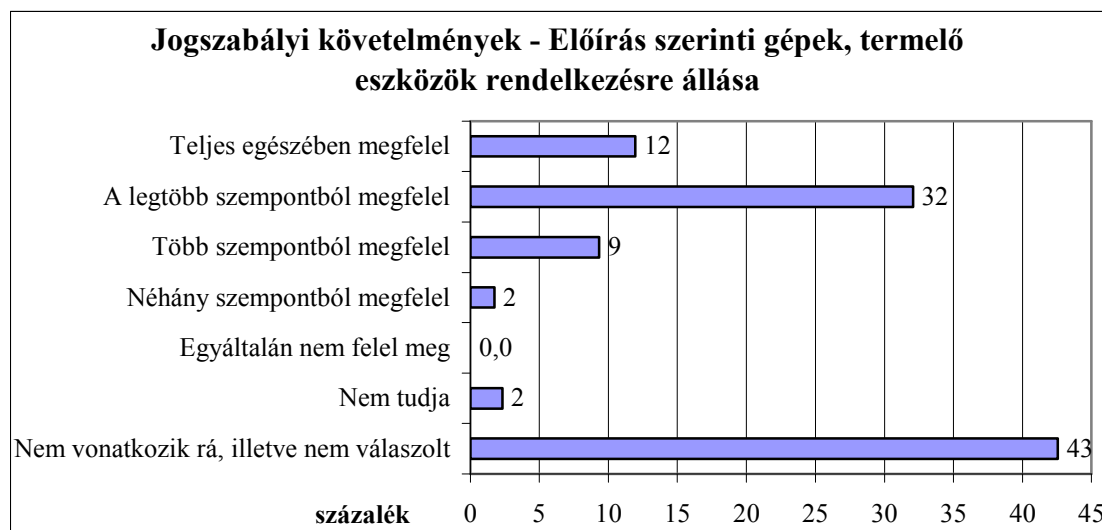

A baleset- és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés kapcsán alacsony, mindössze 13% azon vállalkozások aránya, akik úgy vélik, tevékenységi körükből adódóan nem vonatkoznak rájuk ezek a jogszabályok. Nem túl magas azonban a teljes egészében megfelelő vállalkozások aránya sem (32%). A legtöbb szempontból megfelelő társaságok aránya 36%, összesen a megkérdezettek 68%-a sorolta be magát e két kategória valamelyikébe. Jelentősebb hiányosságok a gépjárműjavításban és az élelmiszeripari vállalkozások esetében találhatók.

Csatlakozásunk előtt a szabványok alkalmazását törvény írta elő. Az EU a termékek megfelelőségét írja elő, mely megfelelőség teljesítéséhez a szabvány alkalmazása csupán egy lehetőség, de annak már nem kötelező módja. A legkisebb vállalkozók számára a szabványok betartása komoly támpontot, segítséget jelent a termékeik megfelelőségéhez.

A műszaki szabványok kérdése a vállalkozások felét (49%-át) nem érintette. Akikre – állításuk szerint – vonatkozott e szempont, ők jellemzően teljes egészében, vagy a legtöbb szempontból megfeleltek. Az érintett vállalkozások 23%-a esetében van szükség fejlesztésre.

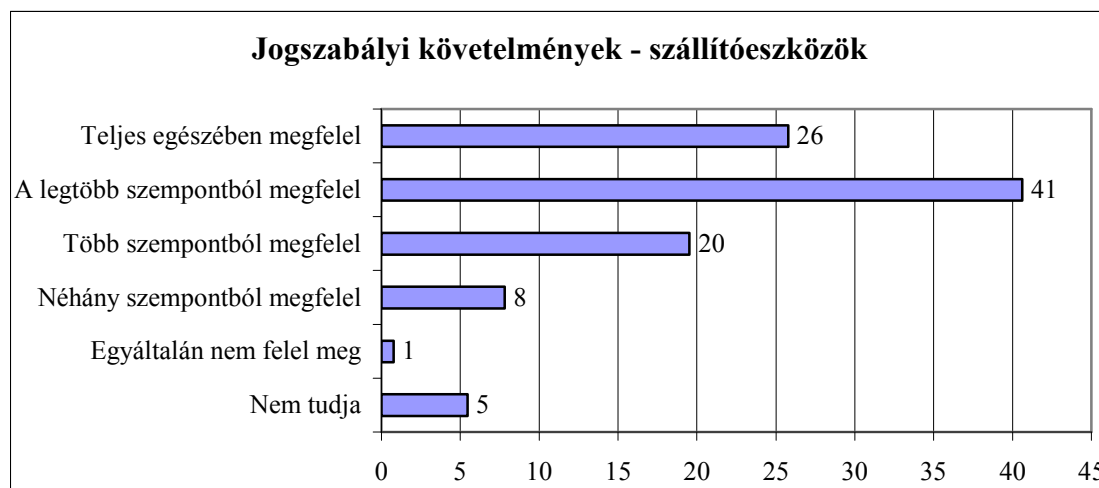

A vállalkozások 57%-át érinti a gépeik, termelő eszközeik a jelenleg hatályos jogszabályoknak megfelelő formában történő biztosítása. Az összes megkérdezett vállalkozás 12%-a teljes egészében megfelel ezen előírásoknak, míg további 32% csak néhány szempontból nem felel meg. A vállalkozások 11%-a esetében van szükség – a jogszabályi megfelelés érdekében történő – nagyobb fejlesztésre e tényező szerint.

Élelmiszeripar, élelmiszeripari előírások

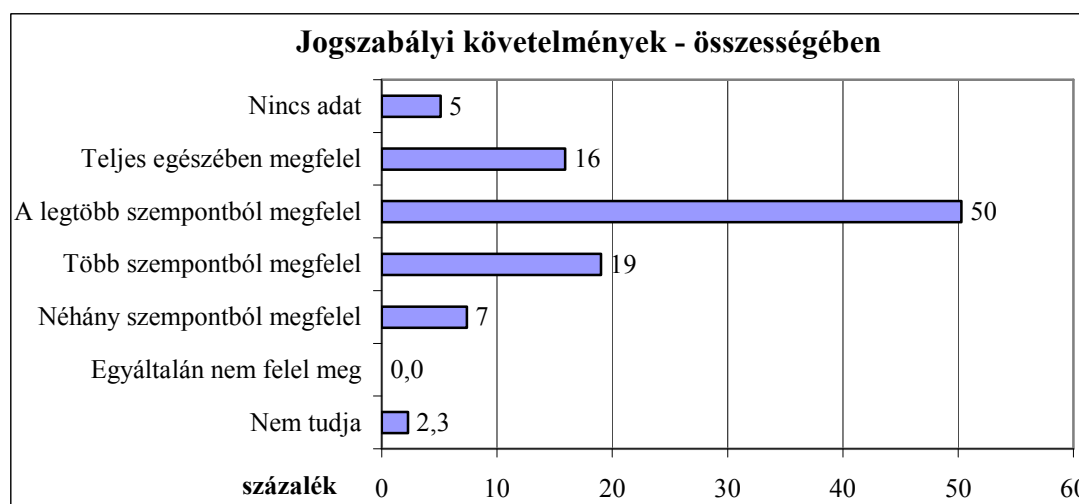
százalék	Nem vonatkozik rá	Be van vezetve	Nincs bevezetve, de tervezi	Nem tudja, hogy vonatkozik-e rá
Élelmiszeripar – sütőipar (n=25)	8,0	76,0	8,0	8,0
Élelmiszeripar – gyümölcs-, zöldségfeldolgozás (n=8)	25,0	37,5	25,0	12,5
Élelmiszeripar – húsfeldolgozás (n=9)	22,2	66,7	0,0	11,1
Élelmiszeripar – egyéb (n=3)	0,0	100,0	0,0	0,0
Élelmiszer kiskereskedelem (n=6)	0,0	83,3	0,0	16,7
Összesen (n=51)	11,8	70,6	7,8	9,8

A HACCP rendszert minden, az élelmiszerekkel kapcsolatba kerülő (gyártó, feldolgozó, forgalmazó) vállalkozás számára kötelező volt bevezetni nálunk a csatlakozás időpontjáig, 2004. május 1-ig. (A kérdőívek felvétele a csatlakozási dátumot követően történtek.) Ennek ellenére olyan érintett vállalkozás is akadt, akik úgy gondolják, hogy e rendszer nem vonatkozik rájuk (11,8%, azaz 6 vállalkozás). A többször (kedvező irányba) változtatott határidőt a vállalkozások 7,8%-a nem tartotta be, de a rendszer bevezetését mindenképpen tervezi. Öt vállalkozó bizonytalan volt abban, hogy vonatkozik-e rá e rendszernek a bevezetése, így a jogszabályoknak összesen a vállalkozások 30%-a nem felel meg.

A fenti grafikonon csak 128 vállalkozásra mutatja az értékeket, mivel a többi vállalkozás nem érintett a szállítóeszközökkel kapcsolatos jogszabályoknak való megfelelésben. Az érintett vállalkozók közel fele úgy ítéli meg, hogy teljesen, vagy a legtöbb szempontból megfelel a szállítóeszközökkel kapcsolatos jogszabályi előírásoknak.

A korábban bemutatott szempontok (telephelyengedélyek, környezetvédelmi előírások, baleset és egészségvédelmi előírások, műszaki szabványok, előírás szerinti gépek, termelő eszközök, élelmiszeripari előírások, szállítóeszközökre vonatkozó előírások) összesített eredményét mutatja be az alábbi grafikon. A „teljesen megfelel” kategóriába csak azok a vállalkozások kerültek bele, akik valamennyi rájuk vonatkozó kategóriában teljesen megfeleltek az előírásoknak. Azok a vállalkozások kerültek a „nincs adat” kategóriába, akik nem jelöltek be értékelhető választ, illetve úgy ítélték meg, hogy egyik felsorolt kategória sem vonatkozik rájuk.

Az egyes szempontok eredményei is megerősítették a vállalkozások „A csatlakozás kapcsán megváltozó jogszabályokról, követelményekről rendelkezik-e Ön minden szükséges információval?” kérdésre adott válaszát, miszerint nagyon magas arányban nem felelnek meg a rájuk vonatkozó jogszabályokról, előírásokról információval. Pozitív azonban, hogy a vállalkozások fele esetében csak néhány szempont szerint találhatóak hiányosságok, melyeket

– remélhetőleg – rövid idő alatt meg tudnak szüntetni. Látszik azonban az is, hogy a vállalkozók további 26%-a előtt komolyabb feladatok állnak, melyek megoldásához könnyen lehet, hogy kormányzati, illetve más, őket támogató szervezet segítségére, támogatására is szükségük lesz.

A megkérdezett vállalkozók közül összesen 180-an tudták megbecsülni és így megadni azokat a beruházási értékeket, melyeket eddig a jogszabályoknak való megfelelés érdekében kellett kifizetniük. Ők összesen 942 millió forint értékben valósítottak meg fejlesztéseket. A vállalkozók a fejlesztési források 22%-át fordították a telephelyekkel kapcsolatos előírásoknak való megfelelésre, 18%-át a szállítóeszközökre, míg 43%-át az előírások szerinti gépek eszközök beszerzésére. Egy vállalkozás átlagosan 5,2 millió forintot költött a jogszabályi előírások teljesítésére.

A beruházások megterhelő voltáról árulkodik az, hogy 77 vállalkozás (a beruházási értékeket megbecsülő vállalkozások 43%-a!) esetében a fejlesztésekre fordított pénzüsszeg meghaladta a vállalkozás éves árbevételének a felét.

146 vállalkozás tudott becslést adni arra vonatkozóan, hogy mekkora mértékű további beruházásra volna szüksége a teljes körű jogszabályi megfelelés eléréséig. A megadott válaszok alapján összesen 600 millió forint (vállalkozásonként 4100 eFt) további fejlesztési igény jelenik meg a vizsgált vállalkozói körnél a régióban, amely elengedhetetlen, hiszen a jogszabályoknak való megfelelés kötelező érvényű. További 135 vállalkozás jelölte meg azt, hogy tudja, szükség volna további fejlesztésre, de annak mértékét nem ismeri.

A fejlesztések 21%-a szállítóeszközök megfelelő átalakítása, 45% az előírásoknak megfelelő gépek és termelő eszközök biztosítása érdekében történne, további 23% a telephelyek megfelelése érdekében kerülne felhasználásra.

A következő becslés egy nagyvonalú, iránymutató kalkuláció, amely célja, hogy nagyságrendileg meghatározza egy-egy régió esetében a helyi családi- és mikrovállalkozások – jogszabályi megfeleléséhez kapcsolódó – további fejlesztési igényét.

	Mintabeli arány (%)	Régió e kategóriába sorolható vállalkozásai (db)	Egy vállalkozás még szükséges, átlagos fejlesztési igénye (eFt)	Fejlesztési igény (mFt)
Teljes egészében megfelel	15,9	13 197	0,0	0
A legtöbb szempontból megfelel	50,3	41 750	4 239,5	176 999
Több szempontból megfelel	19,0	15 770	5 178,3	81 662
Néhány szempontból megfelel	7,4	6 142	9 054,8	55 615
Egyáltalán nem felel meg	0,0	0	0,0	0
Nem tudja	2,3	1 909	4 109,6	7 845
Nincs adat	5,1	4 233	4 109,6	17 396
Összesen	100,0	83 001³	-	339 517

³ Forrás: „A működő gazdasági szervezetek száma létszám-kategória és gazdálkodási forma szerint” KSH Fejér megyei tájékoztató 2004/2, KSH Komárom-Esztergom megyei tájékoztató 2004/2, KSH Veszprém megyei tájékoztató 2004/2.

A „nem tudja” és a „nincs adat” kategóriák esetében a regionális átlag értékével számoltunk.

Becslésünk szerint a közép-dunántúli régióban a családi- és mikrovállalkozások teljes körű jogszabályi megfelelőségéhez 339 517 mFt forrásra van szükség, az eddig felhasznált forrásokon túl.

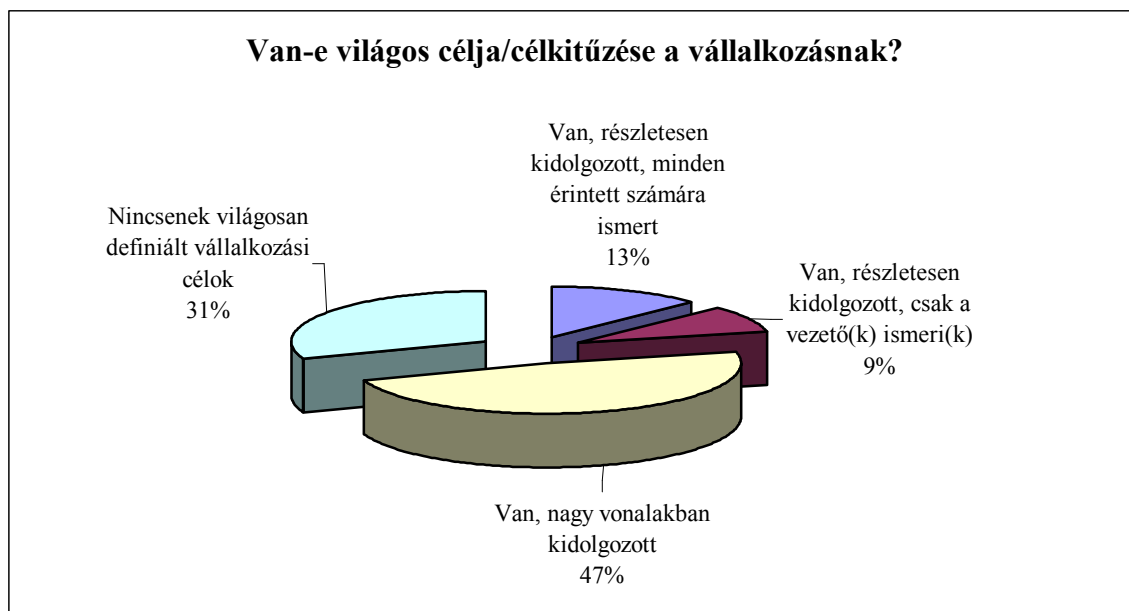
VII. VERSENYPOZÍCIÓ MEGŐRZÉSE

Az EU csatlakozás kapcsán nem csak a jogszabályok változásai állították kihívás elé a vállalkozásokat, de a piacok megnyitásával számítani lehet arra, hogy az elkövetkező egy-két évben jelentősen megváltozik a versenykörnyezet a családi-, mikro- és kisvállalkozások piacán is, ha újabb vállalkozások (akár multinacionális, akár kkv méretű vállalkozások) érkeznek hazánkba.

E fejezetben azok a területek kerülnek bemutatásra, melyek segítségével a magyar vállalkozások versenyképesek maradhatnak, megőrizhetik – esetenként javíthatják – versenypozícióikat.

Célok, tervek

A vállalkozások hatékony vezetése, irányítása szempontjából kulcsfontosságú kérdések közül az egyik legelső az, hogy van-e a vállalkozónak, illetve a vállalkozásnak célja, jövőképe, stratégiája amely eléréséért megy előre, vagy csak „céltalanul” sodorják a mindennapok áramlatai, és így kiszolgáltatottá válik rajta kívül álló hatásoknak.

A válaszadók 31%-ának nincsenek lefektetett céljai. A vállalkozók fennmaradó része rendelkezik célokkal, bár részletesen kidolgozott célokat csak a vállalkozók 13%-a rögzített.

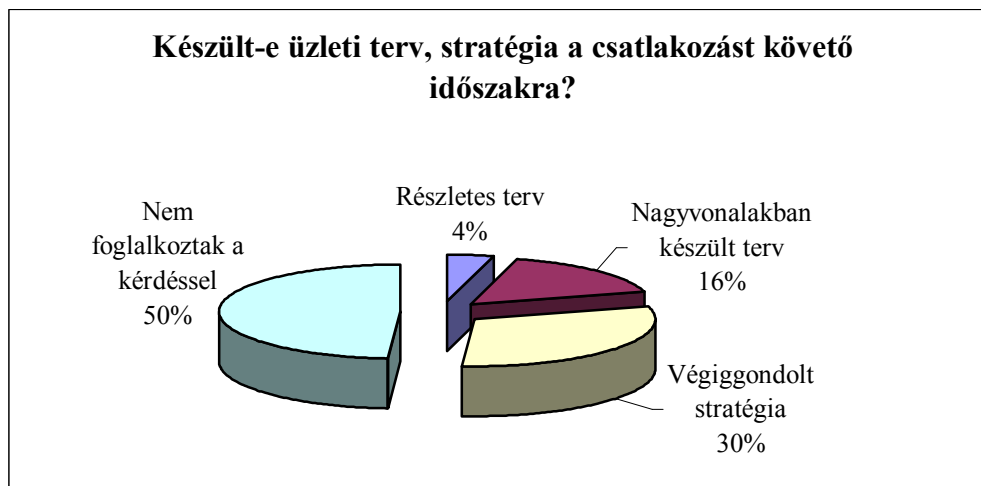
Az alábbi tevékenységi körrel rendelkező vállalkozások körében a legmagasabb a „célaltal” vállalkozások aránya: élelmiszeripar, gépjárműjavítás, fuvarozás, egyéb szolgáltatások (fényképészet, fodrászat, kozmetika), orvosi műszergyártás.

A családi- és mikrovállalkozások vezetői számára nagyban megnehezítheti a célok kitűzését, hogy e vállalkozói kör jelentős része nem tud előre látni, előre tekinteni akár csak a következő évekig. Ennek két fő oka lehet. Egyrészt bizonytalanak érzik a működési környezetüket és így saját jövőjüket. Másrészt létező ok, hogy a vállalkozások nem tudják, miért fontos a célok kitűzése, mit jelent ez a gyakorlatban, milyen haszonnal kecsegteti őket, stb.

Fontos feladat, hogy a kormányzat, illetve a kormányzattal együttműködő, családi-, mikro- és kisvállalkozásokat összefogó (támogató) intézmények e vállalkozói kör számára – számukra érthető nyelven és formában – eljuttassák a fenti kérdésekre a válaszokat.

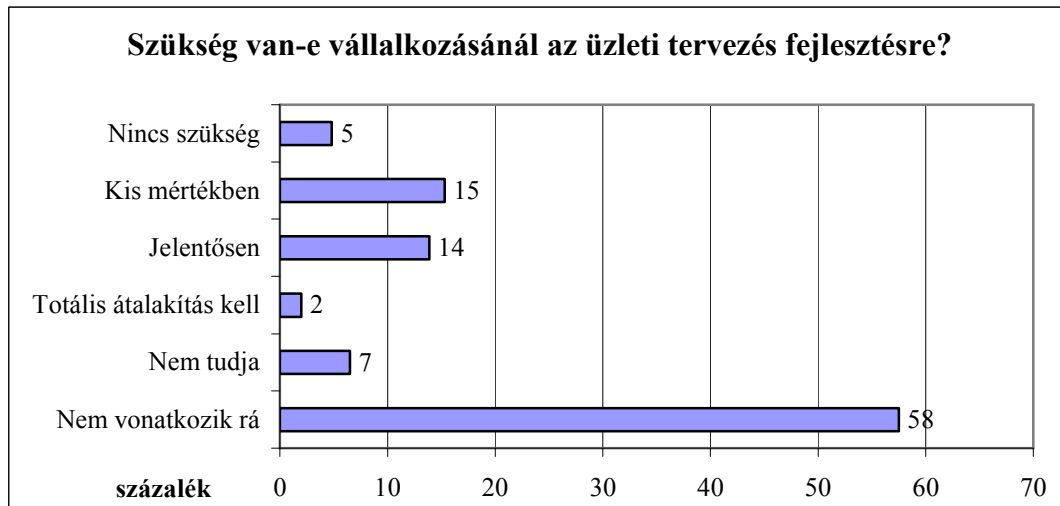
A célkitűzés és az elérésük érdekében meghatározott tervek egymástól nem igazán elválasztható lépések, bár lehetséges terveket állítani célok nélkül és célokat kitűzni tervek nélkül, azonban külön-külön nem támogatják megfelelően a vállalkozás irányítását.

Az alábbi grafikon a „Készített-e vállalkozása piaci pozíciójának megőrzésére, javítására irányuló tervet, stratégiát a csatlakozást követő időszakra?” kérdésre adott válaszok megoszlását mutatja be.

A vállalkozások fele (50%) nem foglalkozott a csatlakozást követő időszakkal a vállalkozása jövőjét – megváltozó jogszabályi és versenykörnyezetét – tekintve. Részletes tervet a vállalkozók 4%-a készített, míg nagyvonalú tervet további 16% állított össze. A tervezés, illetve az előre gondolkodás hiányának magyarázatául szolgálhat az, hogy a vállalkozók – a célkitűzésekhez hasonlóan – nem igazán ismerik, értik a tervezés fontosságát, így nem foglalkoznak eleget vele. Mind a célkitűzéssel, mind a tervezéssel foglalkozó kérdésnek nem titkolt célja és igen nagy eredménye volt, hogy rávilágított a válaszadók számára e területek fontosságára a vállalkozás irányításában, menedzselésében.

Az alábbi grafikon a „Szükség van-e vállalkozásánál a vállalati tervezés fejlesztésére a versenypozíciójának megőrzése – esetleg javítása – érdekében?” kérdésre adott válaszok megoszlását mutatja be.

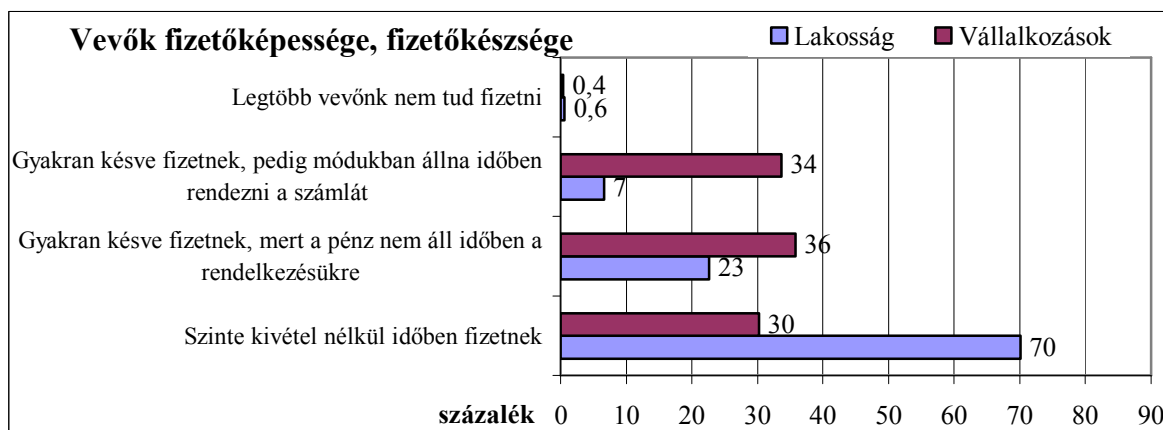
A vállalkozások több, mint fele (58%) véli úgy, hogy rá nem vonatkozik az üzleti tervezés, és a megkérdezettek 7%-a nem tudja, szüksége van-e üzleti tervezésre, ami azt jelenti, hogy nem tudja, mit jelent és milyen haszonnal járhat számára ez a tevékenység. A vállalkozások 31%-a érzi úgy, hogy szükség van fejlesztésre nála e téren, 5% pedig úgy véli vállalkozásában az üzleti tervezés megfelelően működik.

A következő szakmacsoportok vállalkozásai körében van a legtöbb vállalkozó, aki úgy véli, hogy nem vonatkozik rájuk a tervezés, illetve nem tudják, hogy miért van szükségük tervezésre: orvosi műszerkészítés (78%), élelmiszeripar (72%), egyéb szolgáltatások (fényképészet, fodrászat, kozmetika) (71%), fuvarozás (67%), fafeldolgozás (61%).

Összességében megállapítható, hogy míg a vállalkozások tulajdonosainak, vezetőinek szakmai felkészültsége, szakmai tapasztalata jó, addig a vállalatvezetéssel kapcsolatos menedzseri ismerete kevés. Ez a család- és mikrovállalkozások számára igen nagy versenyhátrányt jelent.

Tőke, forrás

A magyar családi- és mikrovállalkozások legégetőbb problémáinak hátterében jellemzően a tőke-, illetve forráshiány húzódik meg. Ez a hiány jelentkezhethet hosszabb távon, például fejlesztési források hiányában, vagy rövid távon, likviditási problémák megjelenésével. A rövid távú problémák hátterében gyakran a vállalkozás vevőinek fizetőképességére, fizetőkészségére, illetve ezek hiányára vezethető vissza.

A grafikon nagyon szemléletesen mutatja be, hogy a lakossági vevők határidőre történő fizetésével sokkal kevesebb probléma van, mint a vállalkozásokéval, hiszen az előbbi csoportról a megkérdezett vállalkozások 70%-a mondta, hogy szinte kivétel nélkül időben fizet, addig ugyanezt a vállalkozásokról csak 30% tudta elmondani. A vállalkozói kör közel 36%-a késedelmes fizetésének hátterében a rossz likviditása (fizetőképessége) áll, további 34% esetében azonban fizetőkészségbeli problémák vannak, vagyis képes lenne időre fizetni, de ezt valamilyen oknál fogva, mégsem teszi.

A lakossági vevőkörrel rendelkező vállalkozások esetében a legtöbb fizetési késedelemmel a faiparban, illetve az építőiparban tevékenykedő vállalkozásokban találkoztak.

A vállalkozói vevők fizetési problémáival szinte minden vállalkozói szakmacsoportban találkoztak, legkevésbé azonban az élelmiszeripari vállalkozásokat érinti e problémakör. Kiemelkedően sok fa- és fémfeldolgozó, illetve építőipari és gépjárműjavító vállalkozás találkozott a vevők nem megfelelő fizetőkészségének problémájával.

A megkérdezett vállalkozók jelezték, hogy a fenti okok miatt, ahol erre lehetőség van, ott a készpénzes fizetéshez ragaszkodnak, és partnerei tőle is ezt várják el.

A forráshiány problémakörének feloldására, illetve enyhítésére az elmúlt évek során rendszeresen jelentek meg visszatérítendő, vissza nem térítendő pályázati kiírások, illetve kedvezményes hitelkonstrukciók a családi- és mikrovállalkozói kör igényeit kielégítendő.

A megkérdezett 590 vállalkozás közül 213 vállalkozás (36%) pályázott valamilyen külső forrásra, 90%-uk eredményesen. (Az alábbiakban bemutatott értékek reprezentatívan tükrözik a teljes sokaságot.)

Valamilyen visszatérítendő pályázatot 20-an igényeltek (6%) összesen 53 millió forintot, 65%-uk (13 vállalkozás) eredményesen, összesen 29,6 millió forint támogatáshoz jutva. Egy nyertes pályázó átlagosan 2,3 millió forintot kapott.

Vissza nem térítendő pályázatra 52 vállalkozás (15%) adott be kérelmet 80,7 millió forint értékben, melyből 41-en (69%) kaptak 42,6 millió forintot, nyertes vállalkozásonként átlagosan 1000 eFt-ot.

Bankhitelt 111-en (31%) igényeltek 653 millió forint értékben, közülük 105-en kaptak 478,5 millió forintot, átlagosan 4,5 mFt-ot.

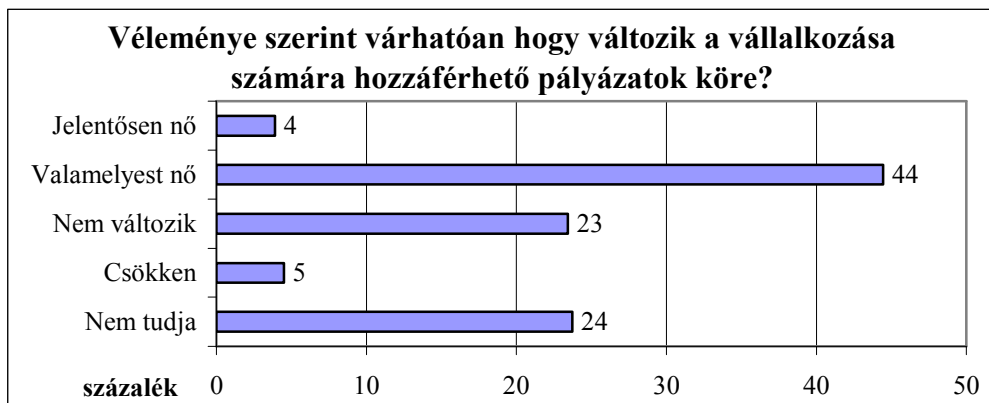
A vállalkozások a jogszabályi megfelelés és a versenypozíciójuk megőrzése érdekében végrehajtott beruházásokra, fejlesztésekre ezidáig összesen 1887 millió forintot költöttek el. Külső forráshoz – visszatérítendő és vissza nem térítendő pályázatok, illetve bankhitel – 550 millió forint értékben jutottak vállalkozások, amely az elköltött fejlesztési összeg 29%-a. A vissza nem térítendő támogatások (végleges tőkejuttatás) a fejlesztések 2,3%-ára voltak elegendők. A fennmaradó 508 millió forintot a vállalkozásoknak – elvileg a beruházásaikból képződött – nyereségükből vissza kell tudniuk fizetni.

Mivel a jogszabályoknak való megfelelés, vagy a versenypozíció megőrzése érdekében szükséges beruházások jellemzően nem eredményezik az árbevétel, vagy a foglalkoztatottak számának növekedését, „csak” azt biztosítják, hogy a vállalkozás az előírásoknak megfelelően, stabilan működjön célszerű volna ezen feladatokhoz szükséges tőkét vissza nem térítendő – az EU által is engedélyezett „de minimis” támogatási – formában biztosítani. E

támogatások esetén különösen fontos a jól pozícionált pályázói kör (családi- és mikrovállalkozások) és téma.

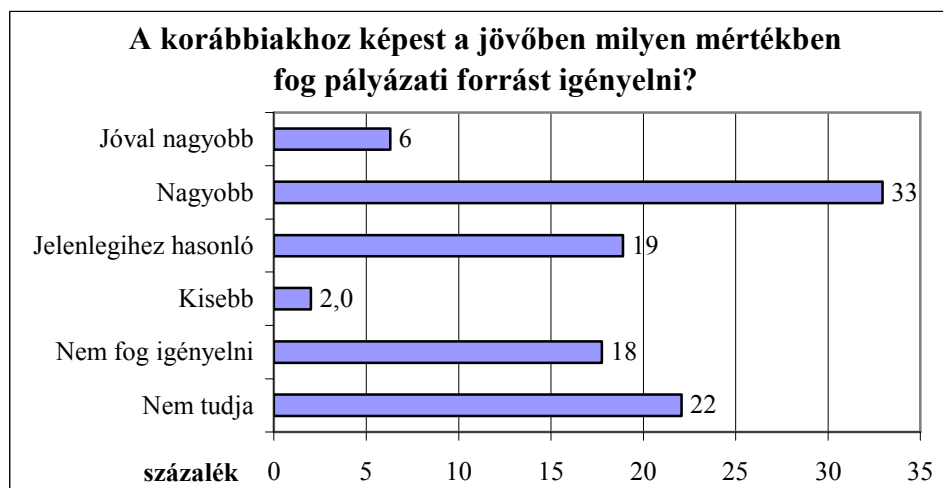
A kormányzat által kiírt támogatásokra a vállalkozások 16%-a adott be pályázatot. Ehhez kapcsolódik közvetlenül a két következő kérdés.

„A véleménye szerint a vállalkozása számára hozzáférhető pályázatok köre a csatlakozást követően...”

2004. május elsejét megelőzően a csatlakozási propaganda egyik fő szlogenje volt a pályázati lehetőségek bővülése a csatlakozást követően. A megkérdezett családi- és mikrovállalkozások várakozásai ennek megfelelően pozitívnak mondhatók, hiszen a pályázatok számának növekedését a vállalkozások közel fele (48%) várja. A vállalkozások 5%-a csökkenésre számít, míg 24%-nak nincs konkrét véleménye (nem tudja) arról, hogy milyen változások történhetnek e téren a csatlakozás után.

„Véleménye szerint a vállalkozása a csatlakozást követően a jelenlegihez képest mekkora mértékben fog pályázati forrást igényelni?”

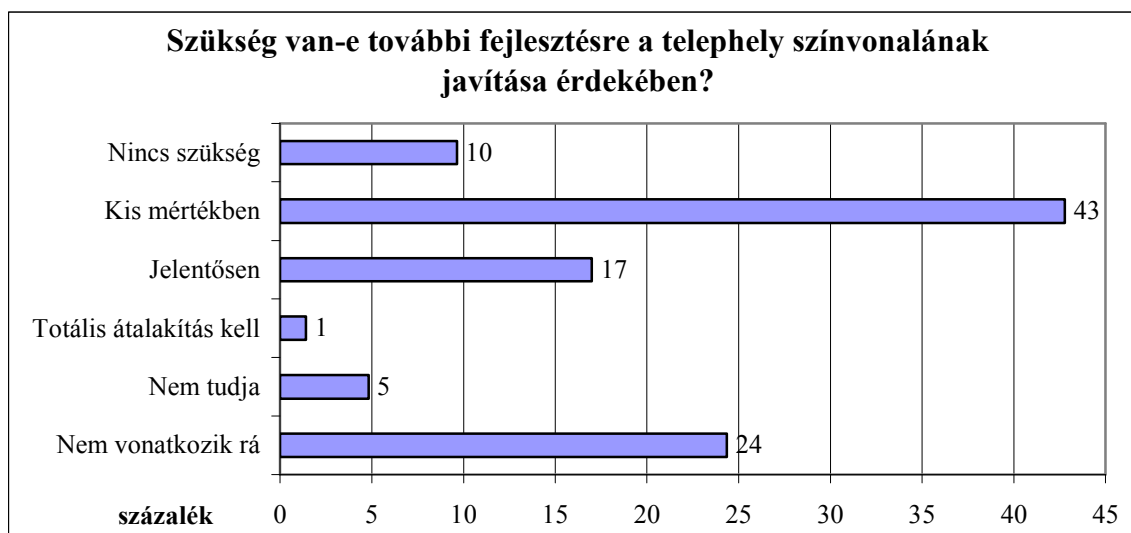
A megkérdezettek közel kétötöde (39%) nagyobb aktivitással szeretne a jövőben pályázati forráshoz jutni (köztük és a „jelenlegihez hasonló mértékben” opciót jelölők között találhatóak azok a vállalkozások (2 vállalkozás kivételével) akik korábban már adtak be pályázatot). A vállalkozások 18%-a biztos abban, hogy nem fog igényelni (ők a fenti 2

vállalkozás kivételével korábban sem pályáztak), míg 22% nem tudja, hogy fog-e pályázaton részt venni a jövőben (ők sem pályáztak korábban).

A személyes beszélgetések, visszajelzések alapján a családi- és mikrovállalkozások a következő problémát jelölték meg a jelenleg hozzáférhető pályázatok kapcsán. A pályázatokhoz kapcsolódóan több évre előre olyan forgalmi és alkalmazotti létszámra vonatkozó becslésre van szükség, melyet megalapozottan nem tudnak a vállalkozások sem meghatározni, sem felvállalni. Ennek háttérében gyakran az vélhető fel, hogy a vállalkozások jelentős része a pályázati forrásokat olyan fejlesztő beruházásokra használná fel, melyek nem eredményeznének több vevőt, nem igényelnek több alkalmazottat, de segítségükkel meg tudnák tartani jelenlegi vevőiket, alkalmazottaikat, esetleg korszerűbb terméket tudnának előállítani, vagy önköltségüket csökkentenék.

Termelés

A telephelyek kapcsán nem csak a jogszabályi előírások miatt szükséges fejlesztéseket elvégezni. A telephely a vállalkozás külvilág felé mutatott arca, amely a partnerekben kialakítja az első benyomásokat a vállalkozásról. Így a telephely fejlesztése, színvonalának növelése a vállalkozás versenypozíciójának megőrzése érdekében általában fontos szerepet játszik.

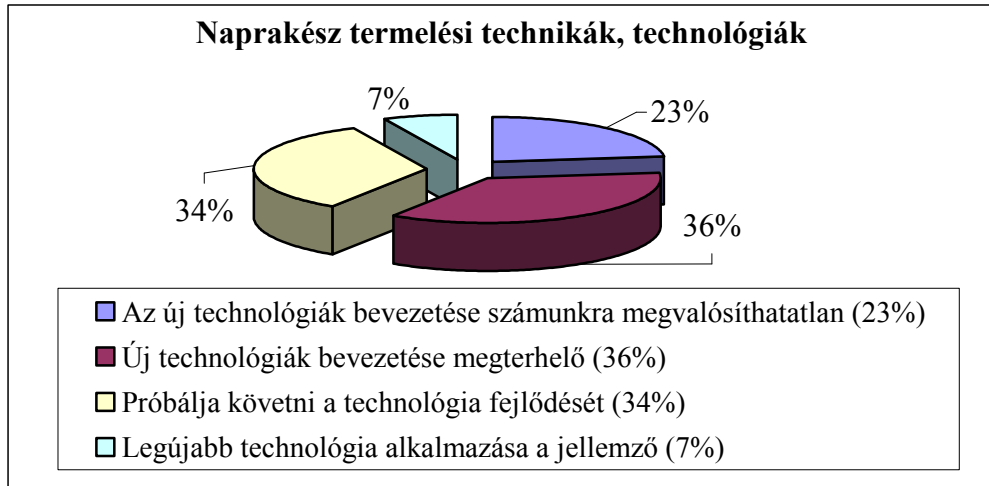
A vállalkozások 61%-a szükségesnek tartja, hogy a versenyképessége megtartása érdekében a telephelyén fejlesztéseket hajtson végre. A vállalkozások tizede ítélte meg úgy, hogy nincs szüksége fejlesztésre, 24%-ukra (véleményük szerint) nem vonatkozott a kérdés – elsősorban a telephellyel nem rendelkező fuvarozók –, míg a vállalkozások 5%-a nem tudja, hogy kellene-e fejlesztenie, és ha igen, akkor mit és mennyiért.

A termelési eszközök, termelési technikák folyamatosan fejlődnek. A következő kérdések arra keresték a választ, hogy e fejlődéssel a vállalkozások miként tudnak lépést tartani akár technikai, technológiai, akár szakmai oldalról.

A megkérdezett vállalkozások 46%-a adott választ a termeléssel kapcsolatos kérdésekre, melyek célja volt megállapítani, hogy a naprakész termelési ismeretek tekintetében milyen

szinten vannak a magyarországi vállalkozások. E fejezet grafikonjaiban az arányok alapját a választ adó 163 vállalkozás adja.

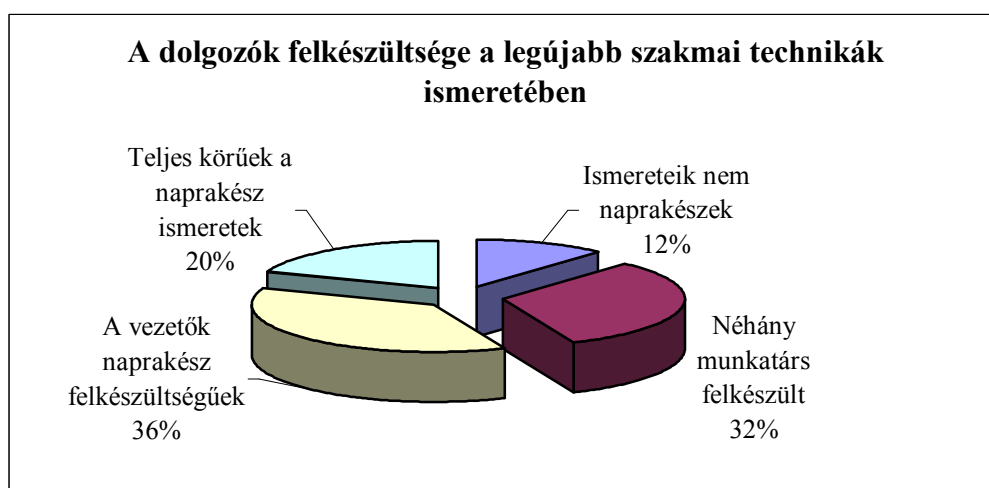
„Mennyire jellemző az Ön vállalkozásánál a termelési technikák, technológiák naprakész alkalmazása?”

Az érintett vállalkozások 7%-a követi a fejlődést a termelési technikák, technológiák naprakész alkalmazásával. A vállalkozások harmada igyekszik az új trendeket alkalmazni, míg a vállalkozók 59%-a számára ezek követése nagyon magas befektetéssel járna, így ezeket nem könnyű megvalósítaniuk, illetve számukra megvalósíthatatlanok. Ezeket az közül egyetlen vállalkozás sem mondta azt, hogy „a legújabb technológiák alkalm

Az új technológiák alkalmazásának problémáját legerősebben a fa- és fémipari, illetve az építőipari vállalkozások érzik.

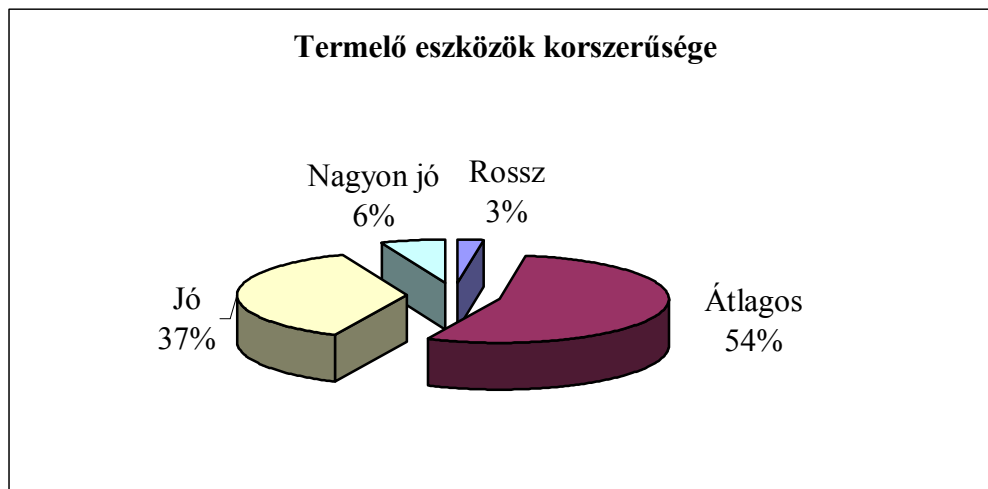
„Mennyire naprakész Ön, illetve munkatársai a legújabb szakmai technikák, technológiák ismerete tekintetében?”

A vállalkozások dolgozóinak felkészültsége az új technikák, technológiák ismeretében összességében jónak tekinthető. A fenti két grafikon alapján jól látható, hogy a dolgozók felkészültsége a technológiák ismeretében jóval magasabb, mint a vállalkozásokban rendelkezésükre álló eszközök technológiai színvonala.

A termelési technikák, technológiákhoz kapcsolódóan a kérdőív rákérdezett a termelő eszközök korszerűségére is.

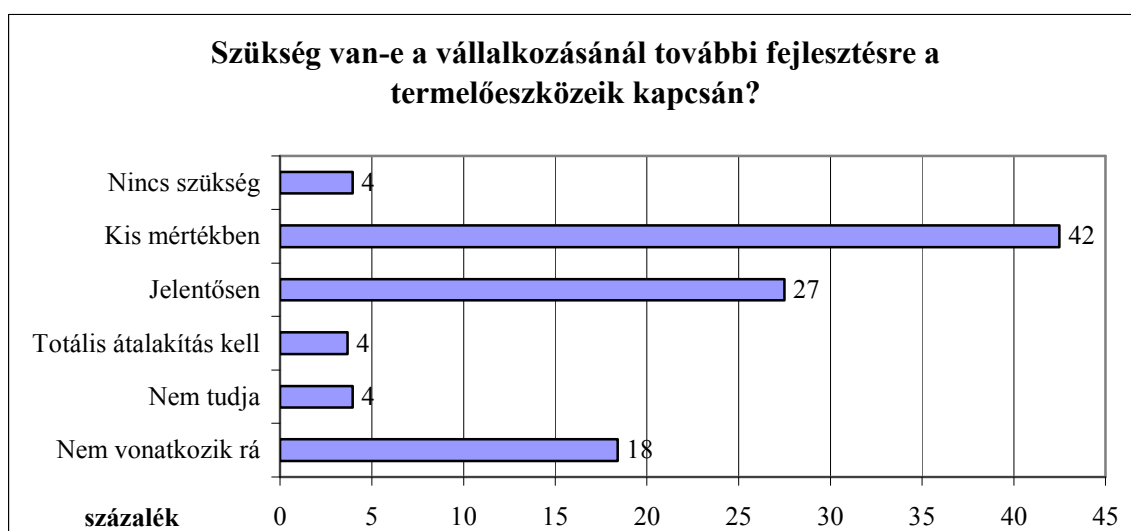
„A termelőgépek korszerűsége, technológiai színvonala...”

A válaszadók 6%-a rendelkezik kimondottan korszerű eszközökkel (ők azok, akik a naprakészek a termelési technikák alkalmazásában). „Jó” kategóriájúnak ítélte meg gépeit, berendezéseit a vállalkozások 37%-a, míg 54% átlagos eszközökkel dolgozik. A megkérdezettek 3%-a korszerűtlen termelőeszközökkel kénytelen dolgozni.

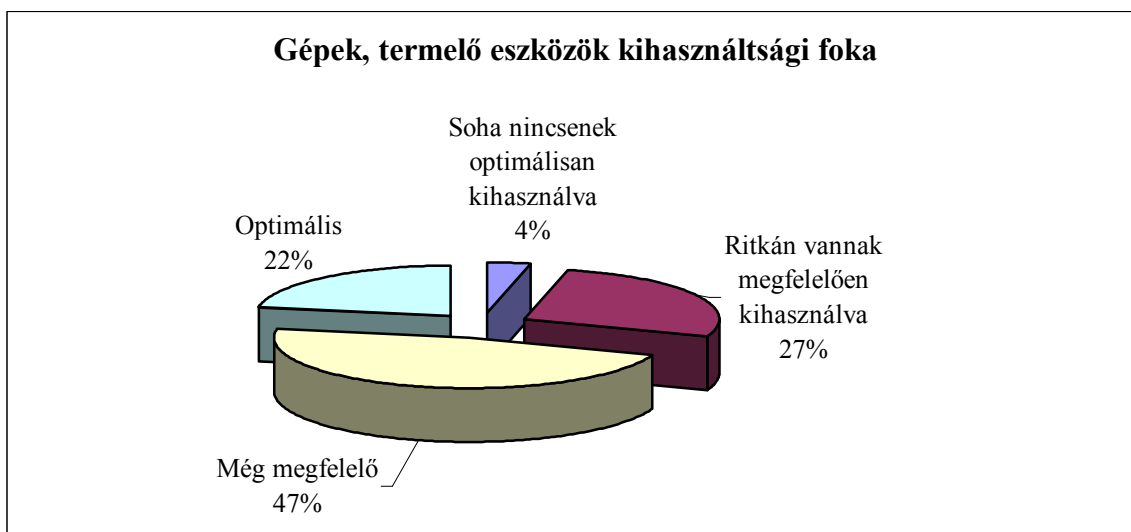
A termelő eszközök korszerűtlenségét tekintve a legkedvezőtlenebb helyzetben a fa- és fémipari, illetve a építőipari vállalkozások vannak.

A következő kérdés a versenypozíció megtartása érdekében szükséges termelőeszköz fejlesztés szükségességét és annak mértékét kérdezte.

E kérdés esetében a fenti arányok 353 válasza vonatkoznak. A megkérdezett vállalkozások 73%-a kíván legalább kismértékű fejlesztést végrehajtani termelő eszközein annak érdekében, hogy versenyhelyzete – lehetőség szerint – ne romoljon. Ezt az igényt megerősítik a vállalkozások felszereltségének korszerűségére vonatkozó kérdésekre kapott válaszok.

„A gépeik, termelő eszközeik kihasználtsági foka...”

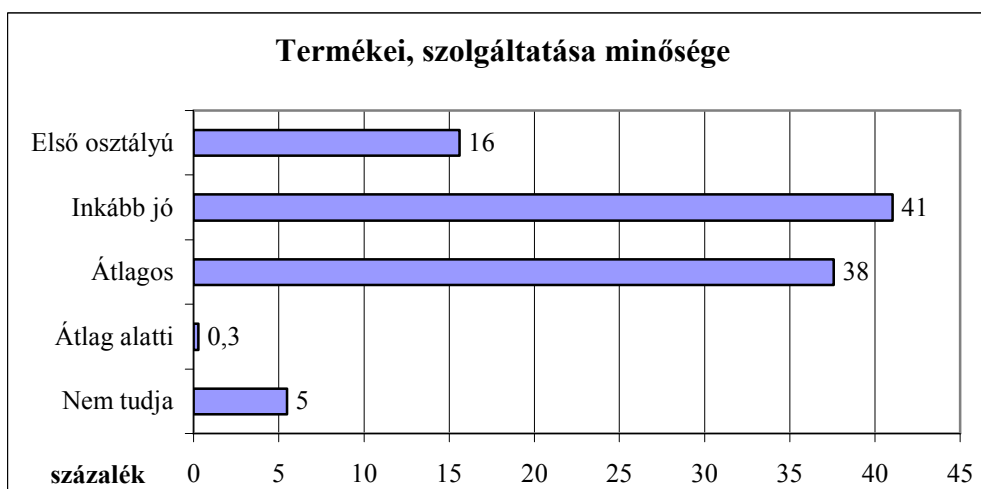

A vállalkozások kétharmada (69%) használja ki legalább megfelelő szinten termelő eszközeit, míg a fennmaradó 31% csak ritkán tudja ezt megtenni.

Az eszközeiket legnagyobb arányban a ffeldolgozásban (54%), az építőiparban (44%) és az élelmiszeriparban (44%) tevékenykedő vállalkozások használják ki. Kihaszánlatlan eszközökkel rendelkező vállalkozások minden szakmában előfordulnak, legnagyobb arányban (47%) azonban a fémiparban. Megoldási lehetőségként az együttműködési pontok keresésére kellene biztatni a vállalkozásokat, mindazonon a területeken, ahol erre mód nyílhat.

Termék

„Ha saját termékei minőségére gondol, akkor azt miként jellemezné az EU piacán található többi hasonló termékhez képest?”

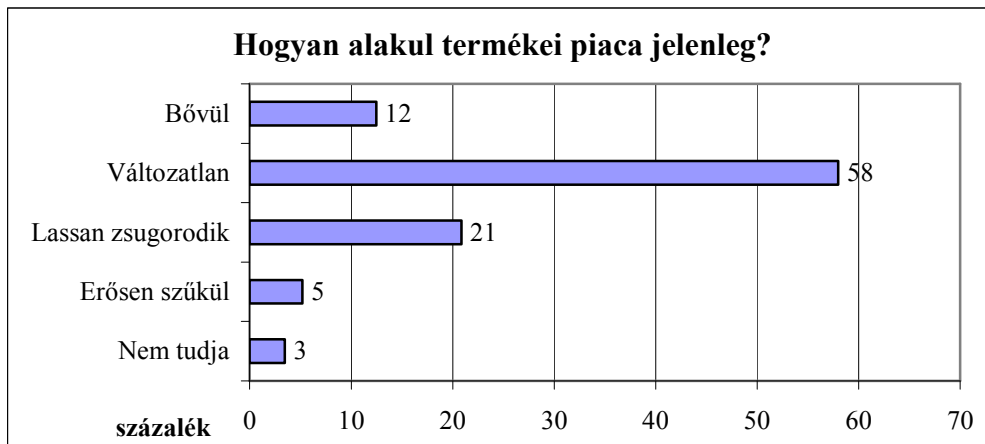
A válaszadók saját termékeiket, szolgáltatásaikat sorolták be négy kategóriába annak minősége alapján. A vállalkozásoknak csak az egyhatoda mondta saját termékéről azt, hogy első osztályú, pedig ez a versenyképesség egyik alapvető tényezőjének számít. 41%-uk ítélte

inkább jónak a minőséget, míg 38% jellemzően átlagosnak. Egy vállalkozás ítélte meg úgy, hogy az ő termékének minősége még az átlagot sem éri el.

Az egyes kategóriák tekintetében nem lehetett olyan szakmai területeket megállapítani, amelyre bármelyik állítás jobban igaz volna.

Értékesítés, marketing

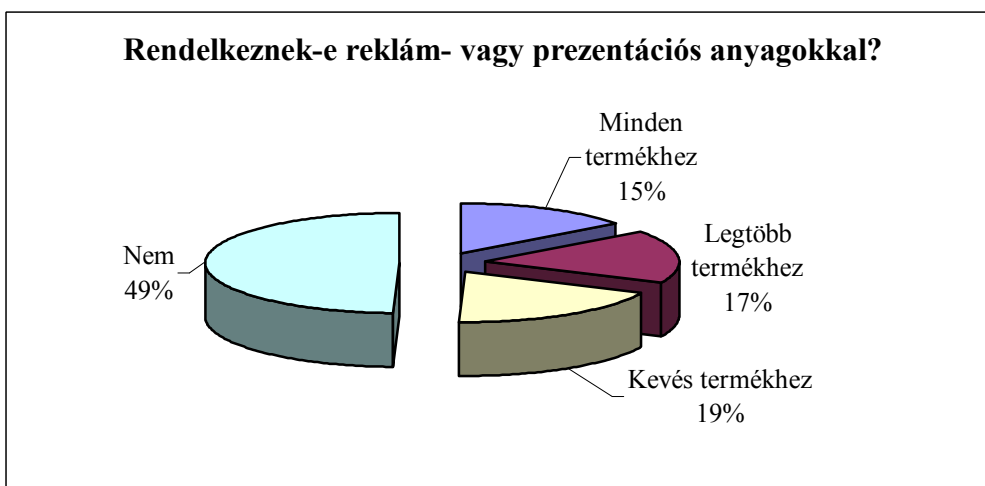
„Jelenleg hogy alakul (fejlődik) a termékei piaca?”

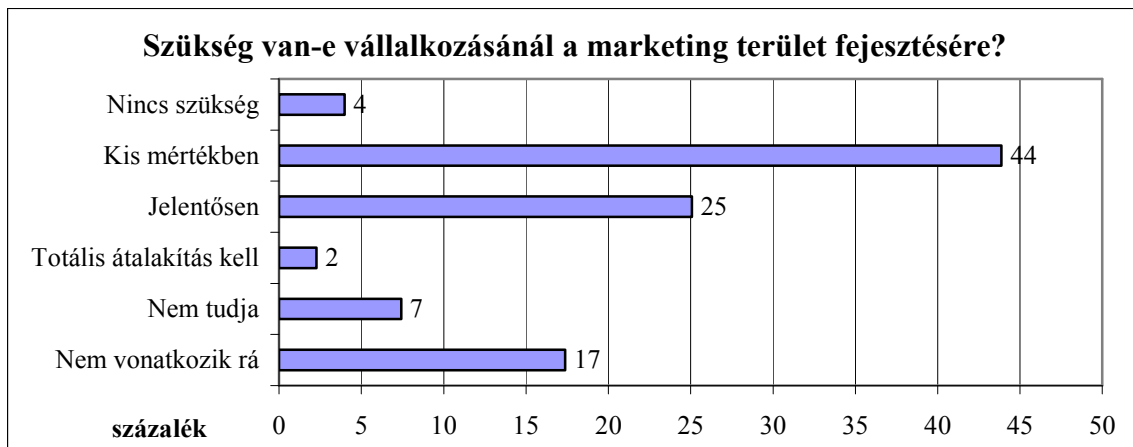
A vállalkozások hosszabb távú eredményességét erősen befolyásolja, hogy termékeik az életgörbéjük mely szakaszán találhatók. A megkérdezettek mintegy 12%-a véli úgy, hogy bővül a piaca, míg a vállalkozások 26%-a esetében zsugorodó piacról beszélhetünk. A szűkülő piacon tevékenykedő vállalkozásoknak mielőbb meg kell találni azt a továbblépési pontot, ahol lehetőség szerint egy bővülő, de legalább stagnáló piacon tudják tevékenységüket folytatni. Ezért fontos, hogy elsajátítsák az idegen piacok meghódításának módszerét, melyhez valószínűleg külső – akár kormányzati, akár támogató intézményi – segítségre is szükségük lesz.

A piac zsugorodását legnagyobb arányban a kiskereskedelmi (43%) és a fuvarozó (44%) vállalkozások érzik.

„Vannak-e reklám-, vagy prezentációs anyagok a termékeikhez, szolgáltatásaikhoz?”

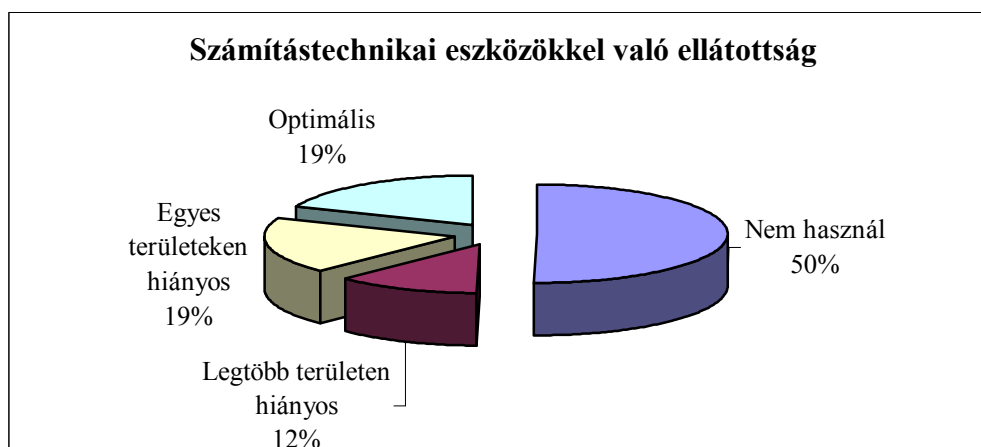
A megkérdezett vállalkozások fele (49%) nem rendelkezik semmilyen reklám, vagy bemutatkozó anyaggal és csak a vállalkozások 15%-ánál található minden termékéhez, szolgáltatásához ilyen jellegű broszúra, kiadvány.

A megkérdezett vállalkozások 71%-a szükségesnek ítéli, hogy valamilyen mértékben fejlessze marketing tevékenységét. E fejlesztések szükségességét erősen alátámasztja a vállalkozások reklám és prezentációs anyagokkal való ellátottságára vonatkozó kérdés, ahol a válaszok 49%-a a „nem rendelkezik semmilyen, a vállalkozást, vagy a termékeit bemutató, népszerűsítő anyaggal” felelet volt. A vállalkozások 7%-a nem tudja, hogy van-e szüksége marketingre, illetve milyen gyakorlati feladatok végrehajtását jelentené önára a marketing tevékenység fejlesztése. A válaszadók 17%-a úgy érzi, rá nem vonatkozik a marketing tevékenység fejlesztése.

E grafikonok egyértelműen rámutattak arra, hogy nagyon magas a vállalkozások információhiánya a marketing területén is, vagyis nincsenek ismereteik arról, hogy mit kellene számukra jelentenie a marketingnek, illetve a gyakorlatban milyen tevékenységet kellene marketing címszó alatt elvégezniük és mindez milyen előnyöket jelentene a számukra. Mind a kormányzat, mind a családi-, mikro- és kisvállalkozókkal együttműködő intézmények számára fontos jövőbeli feladat volna, hogy a korábban említett területekkel együtt, információval – esetleg gyakorlati ismeretekkel – lássák el e vállalkozói kört, hiszen versenypozíciójuk megőrzése ezen alapvető folyamatok nélkül nehezen volna elképzelhető.

Informatika

A megkérdezett vállalkozások fele nem használ számítástechnikai eszközt a vállalkozásában, és csak 19%-uk tartja optimálisnak a felszereltségét. A számítástechnikai eszközök hiányát elsősorban a vállalkozók informatikai képzetlenségével lehet magyarázni, illetve azzal, hogy kevésbé vannak tisztában azokkal a kedvező lehetőségekkel (pl. információhoz való hozzájutás, pályázatok, beszerzési, üzleti lehetőségek, stb.), amit a számítógépek a mindennapi munka során számukra jelenthetnek. A számítógépek ára manapság már olyan alacsony szinten van, amikor már nem igazi visszatartó erő többé, ha a vállalkozó felismeri a benne rejlő lehetőségeket.

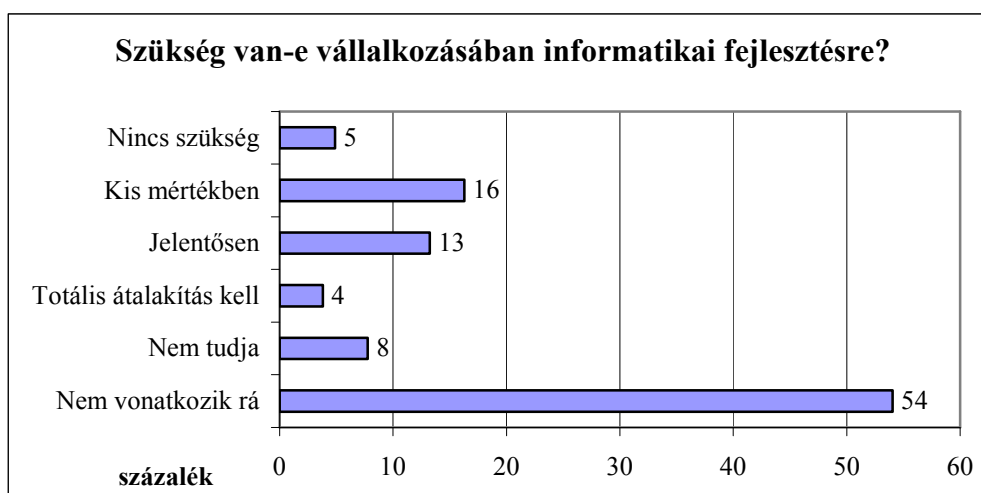
Az alábbi táblázat azon vállalkozások válaszait tartalmazza, akik használnak számítástechnikai eszközöket.

„A vállalkozás mennyire használja ki a rendelkezésére álló számítástechnikai, informatikai eszközök nyújtotta lehetőségeket az alábbi területeken?”

(n=160), %	Beszerzés	Termelés programozás	Értékesítés	Kommunikáció, marketing	Tervezés	Könyvelés
Maradéktalanul	18,4	9,1	17,5	21,0	7,6	53,0
Egyes területeken	27,0	19,5	25,6	21,6	21,6	12,0
Egyes esetekben	17,2	20,1	19,4	27,4	18,6	11,4
Nem alkalmazza	37,4	51,3	37,5	30,0	52,2	23,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A megkérdezés azt mutatja, hogy a könyvelésen kívül nincs olyan terület, ahol a vállalkozások több, mint fele maradéktalanul hasznosítaná a rendelkezésére álló eszközöket. A számítástechnikai eszközöket többen alkalmazzák beszerzések, értékesítés és a kommunikáció eszközeként is, de korántsem használják ki azokat teljes körűen.

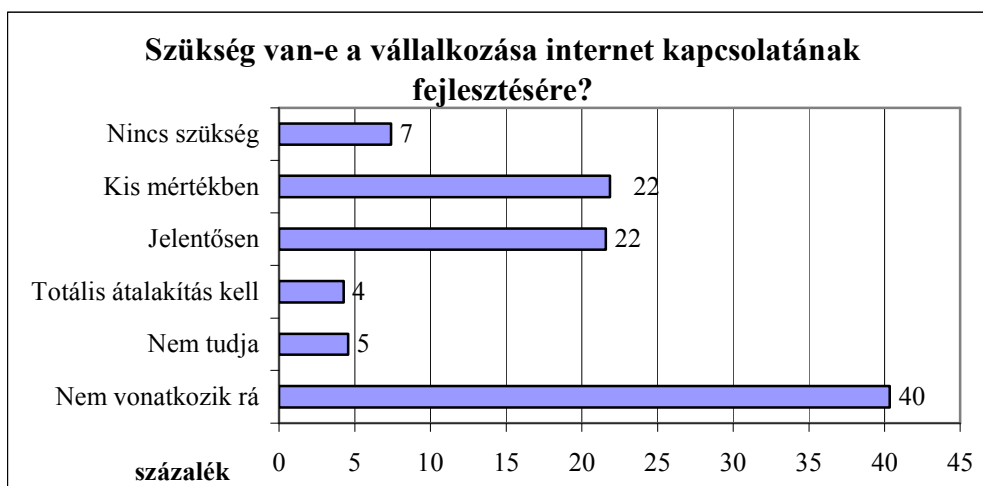
Jól látható, hogy a számítógépeket használó vállalkozások esetében is komoly továbblépésre – versenyképesség növelésére – volna mód, ha ki tudnák jobban használni az eszközeikben rejlő további lehetőségeket.

A vállalkozások egyharmada tervez informatikai fejlesztést a versenyképessége megőrzése érdekében. A korábbi grafikonok eredményeit megerősítik az e kérdésre adott válaszok, melyek alapján le lehet vonni azt a következtetést, hogy a régió vállalkozásai komoly információhiánnyal rendelkeznek a számítástechnika eszközök nyújtotta lehetőségekkel kapcsolatban, hiszen egyáltalán nem indokolt, hogy a vállalkozások több, mint fele (54%) a

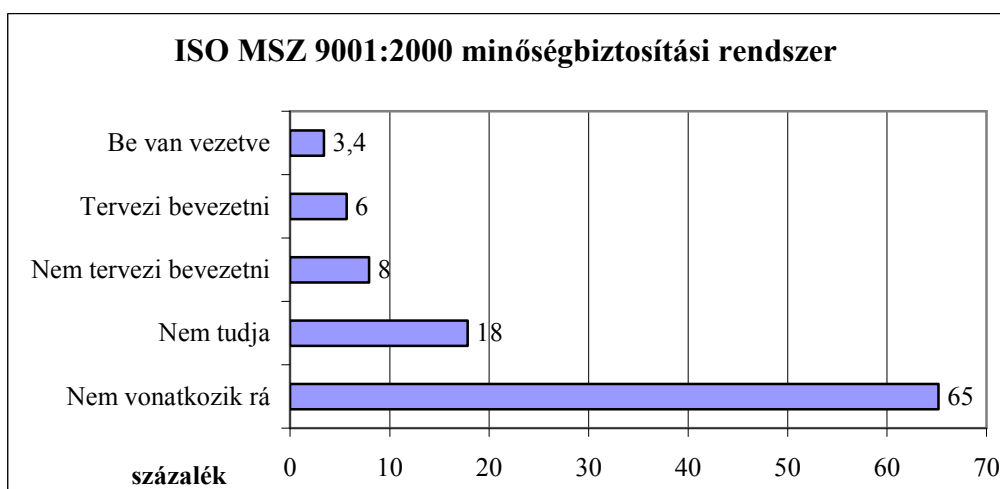
„nem vonatkozik rá” választ jelölje be az informatikai fejlesztésekkel kapcsolatban. Az információhiány mellett komoly visszatartó erő lehet, ha a vállalkozók (illetve alkalmazottaik) nem rendelkeznek informatikai írástudással, hiszen e nélkül valóban nem fogják tudni kihasználni – még részlegesen sem – a számítógépek nyújtotta lehetőségeket.

E problémák csak tájékoztatással és képzésekkel orvosolhatók.

A vállalkozások fele ítelt meg további fejlesztést szükségesnek az internet kapcsán (pl. internet előfizetés, szélessávú kapcsolat kialakítása, honlap fejlesztés, stb.). A vállalkozások 7%-ának véleménye, hogy nincs szüksége további fejlesztésre, ők jellemzően már jelenleg is rendelkeznek internet kapcsolattal. A „nem tudja” és a „nem vonatkozik rá” választ adók (a megkérdezettek 45%-a) feltételezhetően nem tudják milyen előnyökkel szolgálhat számukra egy világhálóra nyíló kapcsolat, illetve nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel, hogy az e kapcsolathoz szükséges számítógépet megfelelően alkalmazni tudják. A vállalkozások versenyképességének javítása érdekében az informatikai eszközök kapcsán bemutatott javaslatok – információ biztosítása, gyakorlati képzés – végrehajtására e területen is szükség lenne.

Minőségbiztosítás

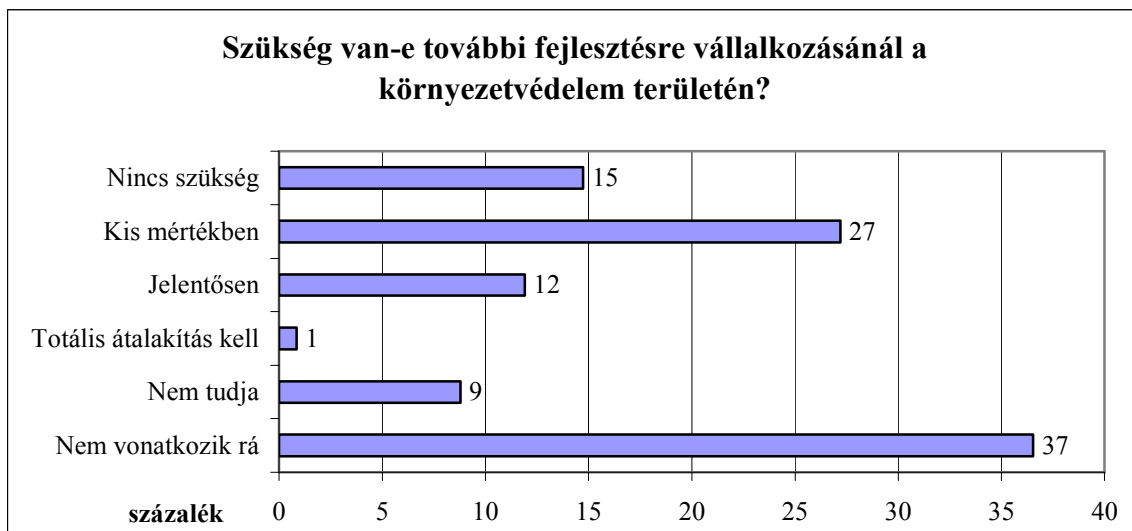

A minőségbiztosítás tekintetében különösen jellemző a vállalkozások hiányos informáltsága, hiszen a megkérdezettek 65%-a úgy véli, hogy az ISO MSZ 9001:2000-es (ISO 9001)

minőségbiztosítási rendszer nem vonatkozik rá. A vállalkozások 3,4%-a vezette be korábban, és ezt nem is tervezi jelentősen több (6%) vállalkozó megtenni. Ennek oka elsősorban a rendszer bevezetésének relatív magas költsége lehet, de komoly hátráltató erő az információhiány, amely megszüntetését nem elegendő arra korlátozni, hogy tudatosuljon a vállalkozásokban, hogy ők is bevezethetik az ISO 9001 rendszert. Azt is meg kell nekik mutatni, hogy milyen kézzelfogható előnyt jelent mindez a számukra!

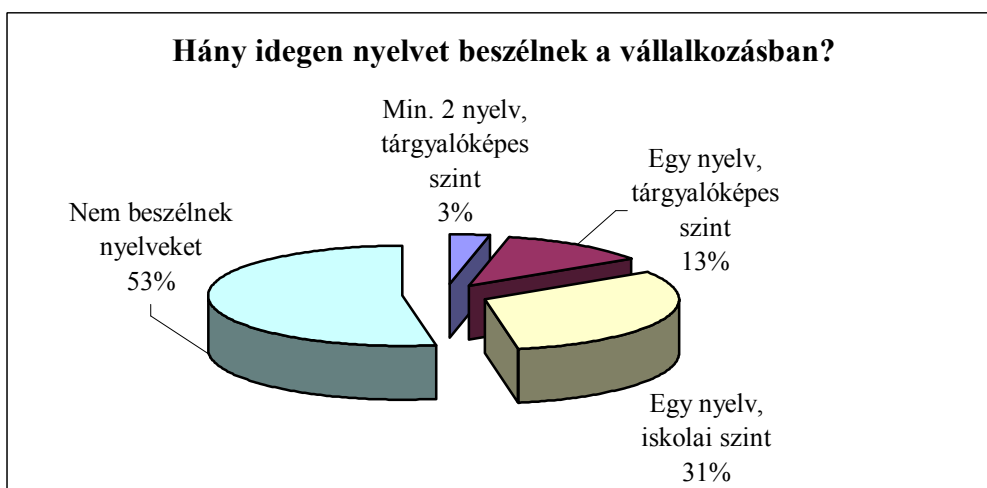
Egy minőségbiztosítási rendszer meglete nagyfokú bizalmat gerjeszt a vállalkozás meglévő és potenciális partnereiben.

Környezetvédelem, környezettudatos vállalatirányítás

A vállalkozások 40%-a ítélte meg úgy, hogy volnának feladatok, melyekkel a vállalkozás és a környezete kapcsolatát és ezzel egyúttal a versenyképességét is javítani lehetne. A vállalkozások 37%-a úgy véli, hogy nála nincs ilyen kapcsolatra (és versenyképesség javításra) mód, illetve a vállalkozások további 9%-a nem tudja, hogy nála van-e ilyen lehetőség.

Emberi erőforrás, nyelvismeret

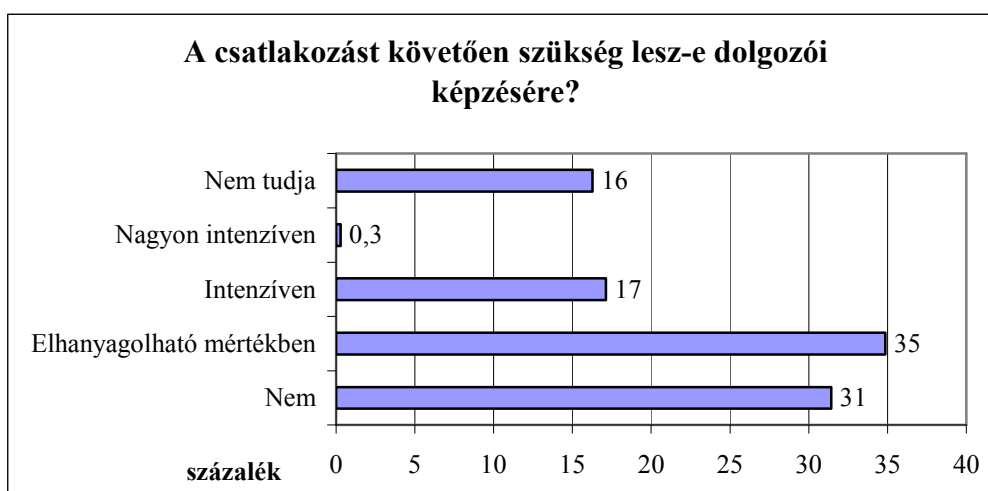

A nyelvismeret nagyon fontos kérdés minden vállalkozás esetében. A csatlakozást megelőzően is jelentős szerepe volt, azonban a 2004. május 1-jét követő időszakban alapvető szükséglet lesz minden cég és szervezet számára, hogy munkatársai legalább egy, de inkább két idegen nyelvet tárgyalóképesen beszéljenek. A nyelvismeret fontosságát a kapcsolatteremtésben, információk, ismeretek gyűjtésében, partnerkeresésben betöltött szerepe emeli ki. A felmérés e kérdésénél is fontos szempont volt, hogy felhívja a válaszadók figyelmét a nyelvtudás fontosságára.

A vállalkozások több, mint fele (53%) kedvezőtlen választ adott, vagyis nem beszélnek egyáltalán idegen nyelvet. 31%-uknál iskolai szinten beszélnek valamilyen nyelvet, és csak a vállalkozások hatoda mondta azt magáról, hogy legalább egy idegen nyelven tárgyalóképes.

A fent bemutatott arány egyik szakmacsoport esetében sem mutat lényegesen jobb eredményeket. Fontos segítség volna a vállalkozások számára, ha a nyelvismeretük bővítéséhez segítséget tudnának kapni akár a kormányzattól, akár velük kapcsolatban álló intézményektől.

„Az EU csatlakozás kapcsán szükség lesz-e dolgozói erőteljesebb továbbképzésére, beiskolázására?”

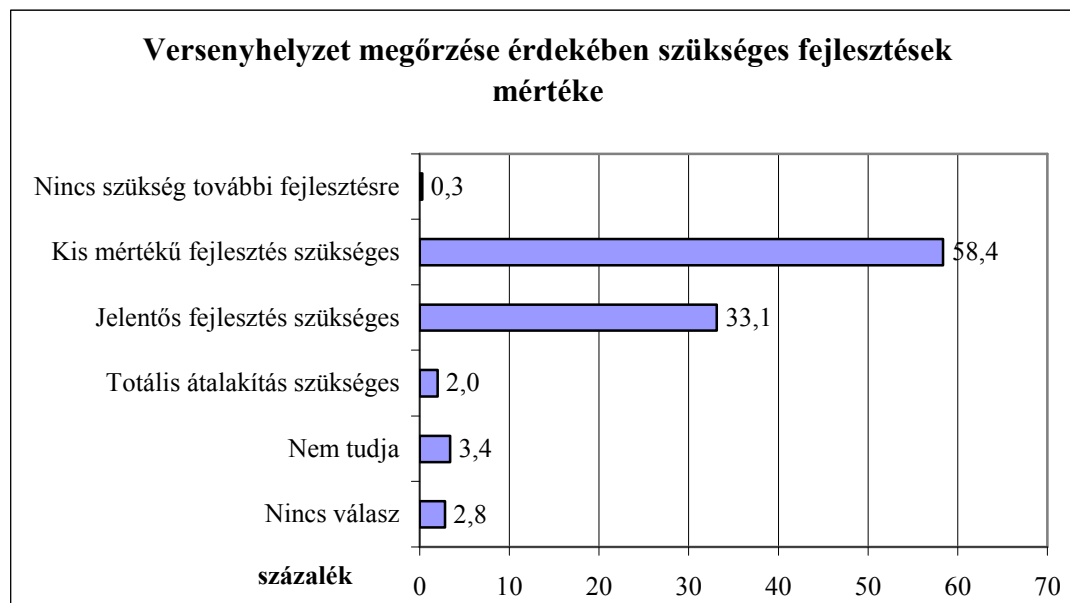

A vállalkozások alacsony arányban érzik úgy (17%), hogy a csatlakozást követően a munkatársaik intenzív képzésére lenne szükség. További 35%-uk véli azt, hogy minimális mértékben, de szükség van az ismereteik, tudásuk bővítésére. A megkérdezettek 31%-a véli úgy, hogy nincs szükségük további képzésre. A vállalkozások 16%-a nem tudja, hogy szükség lesz-e, vagy milyen szintű képzésre lesz szükség a vállalkozásában, ami az ő esetükben információhiányra utal.

A tanulmány eredményei ismeretében elmondható, hogy a vállalkozók, illetve a vállalkozások munkatársainak nagyon sok esetben információra és – nem szakmai – képzésre volna szüksége, hogy a csatlakozás kapcsán megváltozó környezet új kihívásainak meg tudjanak felelni. A legtöbb vállalkozás azonban nincs tudatában a körülötte megváltozott környezetnek, vagy nem tudják megítélni, hogy min kellene változtatniuk, mit kellene tenniük.

Versenypozíció megőrzése

A fejezetben korábban bemutatott szempontok (telephelyek színvonalának fejlesztése, környezettudatos vállalkozásirányítás, termelő eszközök technikai korszerűsítése, marketing fejlesztése, informatikai fejlesztések, vállalati tervezés, szakmai továbbképzés) összesített eredményét mutatja be az alábbi grafikon.

A versenypozíció megőrzése érdekében szükséges további fejlesztések kapcsán mindössze egy vállalkozás mondta magáról azt, hogy nincs szüksége további fejlesztésre. A vállalkozások több, mint fele (58%) úgy véli, hogy kis mértékű beruházásra, fejlesztésre szüksége van. További 35%-nyi vállalkozó komolyabb fejlesztések igényét jelzi, míg a vállalkozások 3,4%-a nem tudja, hogy van-e szüksége, illetve milyen fejlesztésre van szüksége a versenypozíciója megőrzése érdekében.

171 vállalkozás tudott becslést adni válaszként arra a kérdésre, hogy milyen összegű beruházásokat, fejlesztéseket hajtott végre a versenypozíciója megőrzése érdekében. A becslést adni tudó vállalkozók összesen 945 millió forint fejlesztési célú ráfordítás felhasználását jelezték (átlagosan 5,5 millió forint). Ezen beruházási összeg 37%-át a telephelyek fejlesztésére, 52%-át a termelési eszközök korszerűsítésére fordították a megkérdezett vállalkozások. Ezen beruházások azonban nem voltak elegendőek ahhoz, hogy a vállalkozások elmondhassák magukról, felkészültek a csatlakozásra, és nincsenek versenyhátrányban a többi EU-s ország vállalkozásaival szemben.

Megkérdeztük a vállalkozókat, hogy meglátásuk szerint milyen mértékű további beruházásra, fejlesztésre volna szükségük a versenypozíciójuk hosszabb távú megőrzése érdekében. A válaszadók 42%-a – bár tudja, hogy szüksége van további fejlesztésekre – nem tudott ezekre vonatkozó becslést adni. A vállalkozások 55%-a azonban 1000 millió forint beruházási szükségletet jelölt meg (átlagosan 5,2 millió forint).

A következő becslés egy nagyvonalú, iránymutató kalkuláció, amely célja, hogy nagyságrendileg meghatározza egy-egy régió esetében a helyi családi- és mikrovállalkozások – versenypozíciója megőrzéséhez kapcsolódó – további fejlesztési igényét.

	Mintabeli arány (%)	Régió e kategóriába sorolható vállalkozásai (db)	Egy vállalkozás még szükséges, átlagos fejlesztési igénye (eFt)	Fejlesztési igény (mFt)
Nincs szükség további fejlesztésre	0,3	249	0	0
Kis mértékű fejlesztés szükséges	58,4	48 473	3 934,5	190 717
Jelentős fejlesztés szükséges	33,1	27 473	8 801,3	241 798
Totális átalakítás szükséges	2,0	1 660	3 977,1	6 602
Nem tudja	3,4	2 822	5 154,6	14 546
Nincs adat	2,8	2 324	5 154,6	11 979
Összesen	100,0	83 001⁴	-	465 642

A „nem tudja” és a „nincs adat” kategóriák esetében a regionális átlag értékével számoltunk.

Becslésünk szerint a közép-dunántúli régióban a családi- és mikrovállalkozások versenypozíciója megőrzéséhez összesen további 465,6 milliárd Ft forrásra van szükség.

⁴ Forrás: „A működő gazdasági szervezetek száma létszám-kategória és gazdálkodási forma szerint” KSH Fejér megyei tájékoztató 2004/2, KSH Komárom-Esztergom megyei tájékoztató 2004/2, KSH Veszprém megyei tájékoztató 2004/2.